БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-дэ гарана

№ 249 (13565)

1971 оной октябриин 21, четверг

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй БУРЯАДАЙ ОБКОМДО

БУРЯАД ХЭЛЭН ДЭЭРЭ БОЛЬШЕВИК ХЭБЛЭЛЭЙ ГАРАЖА ЭХИЛҺЭЭР ... ЖЭЛЭЙ ОЙ ТУХАЙ

...ряад хэлэн дээрэ большевик хэблэлэй гаража эхилhээр, «Шэ...» гэжэ түрүүшын революционно газетын анхан хэблэгдэ...ибин жэлэй ой 1971 оной декабриин 21-дэ гүйсэхэнь.

...байдал» газетэ РКП (б)-гэй ЦК-гай Дальбюрогой үүсхэ...эмхидхэгдэн байгуулагдажа, Алас-Дурнын Республикын Бурят...ой автономито областиин захиргаанай орган болоhон юм. ...контрреволюцида, гадаадын булимтарагшадта эсэргүү, ...засаг бэхижүүлхын түлөө зэбсэгтэ тэмсэлдэ ажалша буряад ...элсүүлхэ, марксизм-ленинизмын агууехэ сурта бодолые, ...й хани барисаан ба пролетарска интернационализмые тайл... нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ тус газетэ ехэ үүргэ дүүргэhэн түү...

...онд Бурят-Монголой АССР-эй тогтоогдоhоной hүүлээр, ...байдал» газетые үндэhэ болгон «Бурят-Монголой үнэн» — ...Буряадай обкомой үдэр бүриин орган эмхидхэгдэhэн юм. ...ратэй газетэ 1923 оной октябриин 10-да гараа бэлэй. 1958 ...хойшо республикын нэрэ хубилгагдажа, Буряадай АССР бо...нь дашарамдан, дурсагдагша газетэ «Буряад үнэн» ...рэгдэдэг болонхой.

...хэлэн дээрэ большевик газетын түрүүшын номерой гара... хойшо үнгэрhэн табин жэлэй турша соо «Буряад үнэн» га...циализм байгуулха, коммунизмын материально-техническэ ...hуури табиха, ажалшадые коммунис ёhоор хүмүүжүүлхэ, ...й хани барисаа бэхижүүлхэ, пролетарска интернациона...ые барилан нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ ехэ үүргэ дүүргээ. Энэмнай ...бэшэгэй хэлэ, буряад совет литература ба искусство хүгжөө..., бэрхэ журналистнууд, уран зохёолшод болон эрдэмтэ ...гшэдые бэлдэхэ хэрэгтэ ехэ аша габьяатай, үнэхөөрөө ...зоной уншадаг газетэ болонхой. Дүүргэдэг үүргэнь, оло... уншагшадта үзүүлдэг нүлөөниинь жэл бүри ехэ болоно.

...хэлэн дээрэ большевик хэблэлэй, «Буряад үнэн» газе... эхилhээр табин жэлэй ой байгша оной декабрь соо үргэ...лэгдэхэ болобо. Ажалшадые коммунис ёhоор хүмүү... арадуудай хани барисаае улам бэхижүүлхэ, КПСС-эй XXIV ...шиидхэбэринүүдээр, ороной арадай ажахые хүгжөөхэ юhэ...табан жэлэй түсэб тухай Директивэнүүдээр тодорхойлогдоhон ...нуудые шиидхэлгэдэ олониитэ зониие элсүүлхэ ябадалда хэб... дүүргэдэг үүргэ улам дээшэлүүлэгдэжэ, энэ ой үнгэргэгдэхэ ...

...етын hайндэртэ бэлдэхэ, тэрэниие үнгэргэхэ тусхай комис...эмхидхэгдээ.

...брь hара соо ханын газетэнүүдэй районно харалга, аймагай ...үүдэй республиканска харалга-конкурс үнгэргэхэ гэжэ КПСС-...комуудые, Буряадай Журналистнуудай холбооё, Буряадай ...эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи хэблэлэй управлениие ...эй обком уялгалба. Гэхэтэй хамта, буряад хэлэн дээрэ гара...лэлэй 50 жэлэй турша соохи хүгжэлтые харуулhан выставкэ ...Үдэ хотодо эмхидхэгдэхэ.

...публика дотор буряад хэлэн дээрэ гарадаг хэблэлэй ба бар... хэрэгэй хүгжэлтэ тухай, коммунис байгуулалтада газетэ... дүүргэдэг үүргэ тухай хэдэ хэдэн статьянуудые тунхагла... «Правда Бурятии», «Буряад үнэн», «Буряадай залуушуул» ...нуудай редакцинуудые, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Со...левидениин ба радио-дамжуулгын комитедые партиин обком ...

ЛЕНИН БАГШЫН ЗААҺАНАЙ ЁҺООР ҺУРАХА, ХҮДЭЛМЭРИЛХЭ, ТЭМСЭХЭ!

СТУДЕНТНЭРЭЙ БҮХЭСОЮЗНА СЛЁТ

Эдир наhан—манай ороной ерээдүйнь болоно. Үйлэдбэреэ тон болбосоронгыгоор эрхилхын түлөө, коммунис суртал бодол бэелүүлхын түлөө тэмсэлшэдэй түрүүшын зэргэдэ дабшахыень совет хүбүүд, басагадые КПСС-эй XXIV съезд уряалhан байна.

Октябриин 19-дэ Москвагай Кремлиин Ехэ ордон соо нээгдэhэн Студентнэрэй бүхэсоюзна слёт Коммунис партиин табиhан эдэ шухала зорилгонуудые хайшан гээд түргэнөөр, эрхим hайнаар дүүргэхэб гэhэн асуудалнуудта зорюулагдана. Совет студентнэрэй эрхимэй эрхимүүд—hуралсалдаа амжалтануудые туйлаhаараа, ниитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадаhаараа ехэ хүндэтэй болоhон хүбүүд, басагад—барилгын отрядуудай ба комсомолой габшагай барилгануудай гвардеецүүд, залуу шэнжэлэгшэд эндэ, СССР-эй Верховно Соведэй заседанинуудай зал соо суглараа. Тэрэшэлэн совет дээдэ hургуулинуудта хариин оронуудhаа hурадаг студентнэр-отличнигууд эндэ бии.

Суглаанай президиумдэ нүхэд Л. И. Брежневэй, В. В. Гришинэй, А. П. Кириленкын, Ф. Д. Кулаковой, Д. С. Полянскиин, М. А. Сусловай, П. Н. Демичевэй, Д. Ф. Устиновай, И. В. Капитоновой, К. Ф. Катушевай, Б. Н. Пономаревой ерэхэдэнь, слёдто хабаадагшад хүл дээрээ бодожо, нэрьемэ шангаар альга ташалдан, халуунаар амаршалба.

Эдэнтэй хамта—министрнүүд, эрдэмтэд, сэрэгэй суута хүтэлбэрилэгшэд, Ленинскэ комсомолой, совет студентнэрэй, космонавтнуудай түлөөлэгшэд президиумдэ ерэлсээ.

Тус слёдые ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Е. М. Тяжельников нээбэ. Тиигээд Советскэ Союзай Коммунис партиин ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневые, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүдые, гэшүүдтэ кандидадуудые, КПСС-эй ЦК-гай секретарьнарые сугларагшадай үмэнэhөө халуунаар амаршалба. Слёдто хабаадагшадай нэрьемэ альга ташалга доро Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэ ургаhаар сэсэгүүдые барюулаа.

2500 гаран делегадууд—манай ороной бүхы дээдэ hургуулинуудай түлөөлэгшэд зал соо hууна гэжэ Е. М. Тяжельников мэдээсэбэ. ВЛКСМ-эй ЦК-гай, СССР-эй Дээдэ ба тусхай дунда hуралсалай министерствын коллегиин үмэнэhөө Студентнэрэй бүхэсоюзна слёдые нээгдэhэндэ соносхоо.

ВЛКСМ-эй Центральна Комитедэй туг зал соо асарагдаба. Нэрьемэ альга ташалгаар угтагдан, слёдой хүндэтэ президиумдэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюро hунгагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежневтэ үгэ үгтэхэдэнь, слёдто хабаадагшад нэрьемэ удаан, замхашагүй альга ташалгаар, «КПСС-тэ—алдар соло!», «Ленинскэ Центральна Комитедтэ—алдар соло!» гэhэн баярай үгэнүүдээр тэрэниие угтаба.

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Хүндэтэ нүхэд!

Манай залуу хани нүхэд!

Студентнүүдэй бүхэсоюзна слёдой нээгдэhэнтэй дашарамдуулан, Таниие Коммунис партиин Центральна Комитедэй үмэнэhөө амаршалаад, олон миллион совет студентнүүдтэ танаар дамжуулан халуун амаршалга хүргэхыемни, амжалта хүсэхыемни зүбшөөгыт.

Танай суглаан дээрэ үгэ хэлэхэ гэhэн уряалые ехэ баяртайгаар хүлеэн абааб гэжэ сэхэ хэлэхэ байнаб. Манай ороной ерээдүйн эзэд болохо таанадтай, эдир үетэнтэй уулзалга хододоо аятай байдаг юм. Эдэ бүгэдэ илангаяа таанадта, алдарта совет студентнүүдэй дайшалхы бүлэгэй түрүү манлайда сэхэ хабаатай бшуу.

Танай слёт манай партиин XXIV съездын hүүлээр удангүй сугларба. Энэшье ушар удхатай гээд hанагдана.

Съездын хараалhан асари ехэ түсэбүүдые дүүргэхын тула партиин, бүхы арадай зүгhөө нилээд ехэ ажал хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Тиихэдээ совет хүнэй ажал хүдэлмэри уг удхаараа үдэр бүри шахуу, манай хараhаар байтар хубилна гэжэ мартаха ёhогүйбди. Мүнөө юрын хүдэлмэришэнэй заводто бүтээжэ байhан хэрэг, колхозой механизаторай ажал hаяхан лэ техник гү, али үнгэржэ ерэхэдээ, инженер хүнэй хэхэ зүйл гэжэ тоологдодог байгаа. Иимээр лэ манай эрдэм, техникэ хүгжөө, хүн зоноймнай мэргэжэл дээшэлээ гээшэ бшуу. Ажабайдалнай эршэмтэй алхамаар урагшаа дабшана. Тиихэдээ бидэндэ, совет хүн бүхэндэ бүри ехэ эрилтэнүүдые табина.

Эдэ бүхы хубилалтануудые манай парти hайн ойлгожо, мэдэржэ байдаг. Манай социалис байгуулалтын олгоhон аша туhатай арга боломжонуудые научно-техническэ революциин туйлалтатай шадамараар, гүнзэгыгөөр тааралдуулха тон шухала зорилго XXIV съездын шиидхэбэринүүд соо хараалагданхай. Тиимэhээ коммунис байгуулалтын үргэн хэмжээнэй, орёошье зорилгонуудые шиидхэжэ шадаха хүдэлмэрилэгшэдые hургаха, шэнэ мэргэжэлтэдые хүмүүжүүлэн бэлдэхэ шухала болонхой.

Научно-техническэ, социальна дэбжэлтын эстафетые XXIV съездын шиидхэбэринүүд совет залуушуулда дамжуулан барюулаа гэхэдэ зүйтэй. Үйлэдбэриин үндэр соёлой түлөө, манай ажабайдалда коммунис ёhоной харилсаа нэбтэрүүлгын түлөө тэмсэлшэдэй түрүү зэргэдэ дабшахыень съезд Совет ороной эдир хүбүүд, басагадые уряалаа.

Энэ уряань, нүхэд, та бүгэдэндэ, совет студентнүүдтэ, сэхэ хабаатай. Юуб гэхэдэ, мүнөө университет, институт, техническэ дунда hуралсалай газарнуудта hуража байгшад түсэбүүдээ дүүргэлгэдэмнай тон hаядаа эдэбхитэйгээр, зориг түгэсөөр хабаадаха хүнүүд шуу. Совет студентнүүдшье энэ хэрэгтэ өөhэдынгөө хубитые оруулха уялгатай.

Мүнөө энэ зал соо hуугшад үйлэдбэриин, Эхэ орондоо тон шухала удха шанартай эрдэм-шэнжэлгын институдуудай, эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд болохо байна бшуу. Эндэ hуугшад ерээдүйн шэнэ үетэниие хүмүүжүүлэгшэд, соёл культурын, оюун ухаанай хүдэлмэрилэгшэд мүн. Таанад Октябриин революциин үетэнэй хэhэн ажалые үргэлжэлүүлхэ хуби заяатайт. Энэ ажалые түрүүшын табан жэлнүүдэй үетэн үргэлжэлүүлhэн, тэрэнэйнь үрэ дүнгые Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ сэрэгшэд баатарлиг зоригтойгоор хамгаалhан байна.

Революциин урда тээ, хүндэтэ нүхэд, дээдэ hургуули дүүргэхэ арга боломжо үсөөн лэ хүндэ тудалдадаг hэн. Энээн тухайда таанад hайн мэдэнэт. Имагтал манай социалис байгуулалтатай гүрэн хүдэлмэришэд, тарияашадай хүүгэдэй урда дээдэ hургуулинуудай үүдэ үргэнөөр сэлеэ бшуу. Түрүүшын совет студентнүүд хүшэр байдалда hуража гараа. Тэдэнэй олонхинь арай гэжэ үзэг бэшэгтэ hураад, хоёр-нэгэ уншаад, соёлой амта hаял таняад, рабфагаар дамжан дээдэ hургуулинуудта ородог hэн. hураха гэhэн барагдашагүй хүсэлынь, шэнэ ажабайдал эдэбхитэйгээр байгуулагшадай зэргэдэ жагсаха гэhэн хүсэлынь тэдэнэй ёhотой мэргэжэлтэд бололгодо туhалаа ха юм.

Эдэнэр совет интеллигенциин түрүүшын үетэн байгаа. Үсэгэлдэрэй рабфаковецууд инженернүүд, агрономууд, багшанар, врачнууд, партийна болон ниитын ажал ябуулагшад, профсоюзна хүдэлмэрилэгшэд, дипломадууд болоо hэн. Тэдэнэй олоhон эрдэм мэргэжэл, ажал хүдэлмэри манай ороной асари хүсэтэй, хүгжэнги промышленностьтай түрүү социалис гүрэн бололгодо угаа ехэ үүргэ дүүргээ.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ хэдэн арбаад мянган студентнэр ном hудараа орхижо, гартаа буу барижа, бүхы арадтаяа хамта Эхэ ороноо хамгаалхаар жагсаа hэн. Институт дүүргэhэн тухай дипломуудые тэдэнэр абажа үрдеэгүйшье hаа, дайн байлдаанай талмайнууд дээрэ эрэлхэг зоригой, баатарлиг габьяагай гайхамшаг жэшээнүүдые харуулаа. Тэдэнэй үбсүүнүүдые университедүүдэй значогууд бэшэ, харин дайшалхы орден болон медальнууд шэмэглээ hэн.

Дайнай дүлэнэй унтаран сасуу, тэдэнэр үмдэжэ ябаhан гимнастеркотоёо, солдат жэбхүүнтэеэ аудиторинуудтаа бусажа, эрдэм hуралсалаа түгэсхэхэ гэжэ шармайгаа бэлэй. Студент-фронтовигай ямараар hураhые дээдэ hургуули мүнөөшье болотор мартаагүй. Тэрэ харюусалга ехэтэйгээрээ, ажалша hүбэлгэнөөрөө, үүсхэл оролдолгоороо, партийна ёhоной хараа баримталдагаараа хойто үеын студентнүүдтэ гайхамшаг жэшээ болоhон байна.

Мүнөө манай ороной студентнүүд таба миллион шахуу дээдэ hургуулинуудай, дүрбэ миллион хахад тусхай дунда hургуулинуудай, училищи, техникумүүдэй hурагшадhаа бүридэнэ. Манай совет студентнүүд хадаа хүдэлмэришэн, таряашан, ажалша интеллигенциин мяха шуhанай таhардаhан, мүнөөнэй залуушуулые эрдэм номдо hургаха арга ажалаараа олгоhон хүн зоной үри хүүгэд мүн шуу.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта).

МОСКВА. Студентнэрэй бүхэсоюзна слёдой президиум. Трибуна дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев. Зураг ТАСС-ай фототелеграфаар абтаба.

РЕСПУБЛИКАМНАЙ ГҮРЭНДЭ ТАРЯА ...ДАХА ТҮСЭБӨӨ ДҮҮРГЭБЭ

...оной октябриин 16-...лаар республикын ... совхозууд гүрэнэй ... 78.422 ТОННО ...оруулжа, түсэбөө 105 ... дүүргээ. Гүрэндэ ...хэ таряа Мухар-Шэ... аймагай ажахынууд ... Эдэнэр 19.132 тонно тушаажа, түсэбөө ...процентдэ хүргөө. Бэ... аймагай колхоз, ...ууд 14.848 тонно, ...дын аймаг—10.469 ...Зэдын аймаг 10.402 тонно тушаажа, хоёрдохи, гурбадахи, дүрбэдэхи hуури эзэлээ.

Гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө Сэлэнгын аймаг—141 процент, Хяагтын—126, Кабанскын—126, Загарайн—104, Прибайкалиин—102, Түнхэнэй—102, Захааминай—101, Хэжэнгын—58, Хурамхаанай аймаг 22 процент дүүргэhэн байна.

Бүхыдөө нёдондоной энэ үеынхиhөө ехэ таряан худалдагдаа.

Таряа түсэбhөө үлүүлэн тушаалга үргэлжэлhөөр.

А. Н. КОСЫГИНАЙ КАНАДАДА ОШООД БАЙҺАН ТУХАЙ

ОТТАВА. (ТАСС-ай тусхай корр.). Канадын правительство СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай хүндэлэлдэ Парламентдахи Конференциин зал соо сайлалга эмхидхээ.

Канадын Премьер-Министр П. Э. Трюдо, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин сайлалгын үедэ үгэнүүдые хэлэбэ.

Канада ба Советскэ Союз үгэеэ ойлголсолго ба харилсаа холбоо тогтонижуулжа болохо замда ороо гэжэ үнэн зүрхэнhөө найдахаhаа гадна, этигэжэ байнаб, — гэжэ Канадын Премьер-Министр хэлээ. Правительствануудаймнай уг зорилгонуудай олохониинь түhөөтэй байна. Манай арадуудта амгалан тайбан, дайн дажаргүй байдал хангаха, хүнэй аша туhада байдалыень улам hайжаруулхын, элдэб үбшэн ба ядарал үндэhөөрнь үгы хэхын, ажабайдалые бүри жаргалтай болгохо hэдэлгэ гаргахын тула правительствануудай оролдохоор байдал туйлаха гэжэ оролдонобди. Совет орон Канада хоёрой хоорондын хани харилсаан ба үгэеэ ойлголсолго тэдэ уг зорилгонуудай заримыеньшье туйлаха ябадал түргэдхэжэ болохо бэзэ,—гээд П. Э. Трюдо хэлээ.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин харюугай үгэ хэлэхэдээ иигэжэ тэмдэглээ: Советскэ Союзай ба Канадын правительствануудай премьер-министрнүүдэй харилсан айлшаладалсалга туhатай байха гэжэ мэдэрбэ, энэ ушар олон юумэ тухай, түбхын түрүүн хоёр гүрэнэй хоорондо хүршэ hайн харилсаанай бүрилдэжэ байhые гэршэлнэ.

Манай оронуудай хоорондын харилсаа холбоон политическэ, худалдаа наймаанай, экономическа, научно-техническэ, соёлой ба бусад хэдэ хэдэн hалбаринуудта хамаадана. Мүнөө хоёр ороной оролдолго хүсэлэлгэ ямар юумэндэ зорюулагданаб гэхэдэ, тус харилсаае тогтууритай, бата болгохо, тиигэhэнэй үндэhөөр Совет-Канадын хоорондохи холбооной хүгжэлтые хэдэн жэлээр урид тодорхойлхо арга олохо, тэрэниие бүри үргэн, түгэс болгохо зорилготой.

Дэлхэй дээрэ түгшүүрил тохёолдуулдаг, арадуудые амгалан ёhоной зохёон байгуулхы хэрэгүүдhээнь hамааруулдаг уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэлгын талаар харилсаа холбоо байгуулхые Советскэ Союз бүхы оронуудта дурадхана. Энэ асуудалаар мүнөөнэй оршон байдалда юу хэхэ тухай манай бодомжонууд КПСС-эй XXIV съезд дээрэ партиин Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэhэн эб найрамдалай мэдээжэ программа соо найруулагданхай гэжэ А. Н. Косыгин тусхайлан тэмдэглэбэ.

Мүнөө сагай олохон шухала асуудалнуудаар Канадын баримталдаг хараа бодолые, уласхоорондын хэдэ хэдэн шухала хэлсээнүүдые туйлаха ябадалда тэрэнэй оруулhан хубитые Советскэ Союз сэгнэнэ. Уласхоорондын олохон асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ Советскэ Союз Канада хоёрой туйлаhан ойлголсолгые сэгнэнэбди, энэмнай уласхоорондын политическэ оршон байдал заhаруулха, дэлхэйн бүхы оронуудай тэгшэ эрхэтэ харилсаа hайжаруулха зорилгоор саашадааше үргэдхэгдэхэ гээд найданабди гэжэ А. Н. Косыгин тэмдэглэбэ.

П. Э. Трюдын, А. Н. Косыгинай хэлэhэн үгэнүүд альга ташалгаар угтагдаа. Сайлалга хани ёhоной оршон байдалда үнгэрбэ.

Совет-канадын хөөрэлдөөнүүд

ОТТАВА. (ТАСС). СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай, Канадын Премьер-Министр Пьер Эллиот Трюдын хөөрэлдөөнүүд октябриин 19-дэ Парламентын байшан соохи Правительствын заседанинуудай залда үргэлжэлөө.

Хани ёhоной оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөнүүдэй үедэ уласхоорондын эб найрамдал ба аюулгүй байдал бэхижүүлхын тула Советскэ Союзай, Канадын харилсаа холбооё үргэдхэхэ асуудалнууд хани ёhоор хэлсэгдээ. Тэрэшэлэн Советскэ Союз Канада хоёрой хоорондын харилсаае үргэдхэлгэ ба гүнзэгырүүлгэдэ хабаатай олохон асуудалнууд зүбшэлэгдэбэ.

...ЛУУ ЗОХЁОЛШОДОЙ КОНФЕРЕНЦИ

...А. М. Горькиин нэрэмжэтэ республи...тэкын актова зал соо Буряадай за...зохёолшодой наймадахи конференци хү...либэ.

...зохёолшодой түрүүшын конференци ...хамгаалгын Агууехэ дайнай hүүлээр, ... болоhон байна. Энэ конференцидэ ...бусажа ерэhэн залуу зохёолшод хабаа...түрүүшын шүлэг болон рассказуудаа ...лгэдэ табяа hэн. Жэшээнь, мүнөө Бу...жэ уран зохёолшод Барадий Мун...Рабдан Батожабай, Гунга Чимитов, ...н Намжилов, Цырен-Базар Бадмаев ... байлсажа, зохёохы ажалай харгыда ... Тэрэ гэhэнhээ хойшо иимэ конференци ...гдэжэ заншалта болонхой. Мүнөө ...наймадахи конференци тон ехэ удха ша...Юуб гэхэдэ, хүн зониие коммунис үзэл ...ор. дүрбэн тэгшээр хүмүүжүүлхэ талаар ...олшод тон зүб, аша туhатай зүбшэл заа... бшуу,—гэжэ Буряадай Уран зохёолшо...й правлениин түрүүлэгшэ Д. З. Жал...ференци нээхэдээ онсолон тэмдэглээ.

Конференциин хүдэлмэридэ Буряадай залуу зохёолшодhоо гадна, РСФСР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь, «Сибирские огни» гэжэ журналай главна редактор А. И. Смердов, Усть-Ордын ба Агын национальна округуудай залуу бэшэгшэд хабаадалсаа.

ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой нэгэдэхи секретарь М. Ф Махановй ВЛКСМ-эй обкомой амаршалгын бэшэг конференцидэ хабаадагшадта уншажа, мүнөө үеын хүнүүдэй баатаршалгата ажал хэрэгые домоглон магтаhан зохёолнуудые бэшэхыень уряалаа.

Буряадай Уран зохёолшодой холбооной правлениин гэшүүн, уран зохёолой талаар консультант Н. Г. Дамдинов залуу зохёолшодой зохёохы ажал тухай элидхэл хээ. hүүлээрнь уран зохёолшод Ц. Р. Галанов, И. К. Калашников, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидадууд Ц-А. Дугарнимаев, В. Ц. Найдаков тэгшэд залуу бэшэгшэдэй зохёолнуудайнь гар бэшэлгые шэнжэлhэн элидхэл хээ. Тиихэдэ тэдэнэр уран зохёолой жанр бүхэниие тус тустань шэнжэлэн хаража, hайн талыень тэмдэглэhэн, дутагдалыень тайлбарилан харуулhан байна.

Мүнөөдэр конференци хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

Манай корр.

...ДЭЭРЭ (зүүн гарhаа): залуу уран зохёолшодой суглаанда хабаадагшад Мэлс Самбуев (Улаан-..., ...Ринчинов (Ага), Семен Елаев болон Лев Павлов (Усть-Орда), Болот Бальжинимаев (Эр...мановай нэрэмжэтэ гүрэнэй университет). С. БАЛДУЕВАЙ фото.

А. Н. КОСЫГИНАЙ КУБЫН РЕСПУБЛИКА ОШОХО БОЛОҺОН ТУХАЙ

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин Кубын Коммунис партиин Центральна Комитедэй ба Революционно правительствын уряалай үндэhөөр, байгша оной октябриин hүүл багта Кубын Республикада айлшалан ошохо болобо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

УРАН ЗОХЁОЛШО Ц-Д. Д. ДОНДОКОВАЕ «ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ТЭМДЭГ» ОРДЕНООР ШАГНАХА ТУХАЙ

Совет литературада габьяануудтай байhанайнь түлөө уран зохёолшо Цырен-Дулма Дондоковна Дондоковае «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль. 1971 оной октябриин 19.

СТУДЕНТНЭРЭЙ БҮХЭСОЮЗНА СЛЁТ

НҮХЭР Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Түгэсхэл. Эхининь 1-дэхи нюурта).

Совет засагай жэлнүүдтэ мэргэжэлтэдые бэлдэхээр байгуулагдаһан системэ гол түлэб оронойнгоо эрилтэтэй тааранхай, үйлэдбэриин бүхы һалбаринуудые, оюун ухаанай ажабайдалые мэргэжэл түгэс хүдэлмэрилэгшэдөөр хангана гэжэ хуулита ёһоор омогорхон хэлэхэ эрхэтэй болонхойбди.

Социализм байгуулгын эгээл эхин шатада манай гүрэниие бүгэдөөрөө эрдэм номтой зоной орон болгохо гэжэ Владимир Ильич Ленин хүсэгшэ бэлэй. Энэ хүсэлыень үни хада бэелүүлэнхэйбди. Мүнөө шэнэ шатада—бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда оролгые түгэсхэжэ байнабди. Манай дээдэшье һургуулинууд эршэмтэйгээр хүгжэлтынгөө замаар дабшана. Баримта болгон нэгэ жэшээ дурдая. Байгша табан жэлэй һүүл болотор СССР-эй эрхэтэдэй арбанайнь нэгэн дээдэ һургуули гү, али тусхай дунда һургуули дүүргэһэн тухай дипломтой болохо. Оройдоол хори, гушан жэлэй саада тээ энээн тухай бидэ ой ухаандаашье шэбшээгүй ябаабди!

Дээдэ һургуулиие саашань хүгжөөхэ хэрэгтэ, нүхэд, хэхэ, шанаржуулха юумэмнай үшөөл бии гэжэ мэдэрнэбди. Энээн тухай манай партиин XXIV съезд дээрэ хөөрэлдөөн болоо һэн.

Эрдэм наука, тэрэнэй туйлалтануудые ажабайдалда нэбтэрүүлгэ айхабтар түргэн далайсатайгаар хүгжэн дабшана. Тиимэһээнь һая олдоһон, нээгдэһэн туйлалтанууд гэжэ тоологдодог зүйлнүүд ном һударай хуудаһанда оротороо, лекцинүүд боложо уншагдатараа зарим ушарта хуушаршана бшуу. Арбан таба—хорин жэлэй саада тээ институт дүүргэһэн хүн өөрынгөө юрэнхы һуралсалые, эрдэм мэдэсые дээшэлүүлээгүй һаа, мүнөө хамаг юумэнһээ хойшолуулашагүйгөөр гээгдэһэн хүн гэжэ тоологдохо байһаниинь үнэн болонхой. Тиихэдээ дээдэ һургуулинуудта эрдэм ном заалгын уг удхые, онол аргые саг үргэлжэ һайжаруулжа, шанаржуулжа байлгада, дээдэ һургуулинуудай, техникумүүдэй материально-техническэ баазые бэхижүүлгэдэ саг үргэлжын анхарал хандуулха хэрэгтэй болоно бшуу.

Дээдэ һургуулинуудые научна талаараа бэлэдхэл һайнтай, мэргэжэнги багшанараар саг үргэлжэ хангаха, таараха таараха мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ хэрэгтэ бодомжотойгоор хандаха шухала гээд һанагдана. Оронойнгоо элдэб экономическа районуудай үйлэдбэриин хүсэнүүдэй хүгжэлтэтэй, тэрэшэлэн хүн зоной һуудал-нүүдэлтэй тааралдуулан, дээдэ һургуули болон техникумүүдые орон доторoo байрлуулга мүн лэ бага бэшэ удха шанартай.

Дээдэ һургуулинуудта хүдэлмэришэн болон таряашадай дундаһаа гараһан залуушуулые олоор оруулха зорилготойгоор һүүлэй жэлнүүдтэ элдэб хэмжээ ябуулганууд бэелүүлэгдээ. Хүдэлмэришэн ангиие, колхозно таряашадые болон интеллигенциие бэе бэедэнь ойртуулха, манай обществын социальна нэгэдэлые бэхижүүлхэ гэһэн зорилготой партиин политикада үндэһэлэн тэдэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлхэ баатай болообди. Дээдэ һургуулинуудай дэргэдэ бэлэдхэлэй таһагуудые нээхэ тухай тогтоолые манай арад ехэл ханангяар угтаа һэн. Мүнөө бэлэдхэлэй отделени түгэсхэһэн һурагшадай түрүүшын бүлэг совет студентнүүдэй зэргэдэ оронхой.

Дээдэ һургуулинуудай студентнүүдэй, тусхай дунда һургуулинуудай һурагшадай материальна, гэр байрын ба ажаһуудалай эрхэ байдалые горитойхоноор һайжаруулха шухала шиидхэбэри һаяхан партиин Центральна Комитет, правительство КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй ёһоор баталан абаа гэжэ танда медээсэхэмни намда таатай зохид байна. Тусхайлбал, дээдэ һургуулинуудай студентнүүдэй, техникумүүдэй һурагшадай стипендиин хэмжээн ехэ болохоор хараалагдана. Тэрэшэлэн студентнүүдэй байха ниитын шэнэ байранууд олоор баригдаха, медицинскэ, санаторно-курортно хангалга горитойхоноор һайжаруулагдаха, эдеэ хоол эмхидхэлгэ, спортивна бааза хүгжөөгдэхэ байна. Гансахан стипенди ехэ болгохо, стипенди абадаг студентнүүдэй тоо олошоруулха хэрэгтэ гүрэн энэ табан жэлэй туршада миллиард хахад түхэриг нэмэжэ үгэхэ юм.

Энэ ушар хадаа мэргэжэлтэй кадрнуудые бэлэдхэхэ хэрэг саашадань һайжаруулха, манай студентнүүдэй эдэбхиие—партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлгэдэ, һуралсал ба эрдэм наукада, ажал ба спортдо эдэбхи үүсхэл гаргаха шэнэ урмашуулга боложо үгэхэ юм гээд бидэнэр батаар этигэнэбди. Нэгэ үгөөр хэлэхэдэ, энэ хадаа ашаяа харюулха, «олзотой» һомололго гэжэ бидэнэр тоолонобди. һомологдоһон энэ зөөриин эгээн ашагтайгаар, нарин нягтаар хэрэглэгдэхэнь тон шухала. Энээн тушаа һургуулинуудай хүтэлбэрилэгшэд, энээндэ хабаатай министерствэнүүд, зургаанууд, партийна, профсоюзай болон комсомолой органууд анхарал оролдолго гаргаха зэргэтэй.

Зүгөөр хэрбээ таанар өөһэдөө, студентнүүд, энэ хэрэгтэ шиидхэхы хубитаяа оруулаагүй һаатнай, дээдэ һургуулиин амжалта тухай ямаршье органууд болон эмхи зургаануудай хэршье ехэ оролдолго гаргаа һаань, тиимэ амжалта өөрөө ерэхэгүй.

Бэеэ дааһан хүн болоһон танай ниитын харюусалга дээдэ һургуулиин богоһо алхаһан сагһаатнай хойшо эхилдэг юм. Юуб гэхэдэ, студентын наһан—үглөөдэрэй ажал хэрэгтэ бэеэ бэлэдхэхэһээ, тэрэ ажалаа хүлеэхэһээ гадна, мүнөөдэрэй һаруул һайхан, гүнзэгы удхатай ажабайдал мүн гэшэ. Энэ наһан болбол оролдосо ехэтэй, үүсхэлтэй ажал, эдэбхитэй ниитын хүдэлмэри мүн. «Студент» гэһэн латын үгые «оролдосотойгоор хүдэлэгшэ, эрдэм һургаалые шудалагша» гээд словарьнууд тайлбарилдаг байна. Тиимэ, һураха гэшэ студентын гол зориго мүн. Энэ хүн бүхэндэ ойлгосотой. Гэбэшье энэ ойлгомжын тодорхой удхань хубилгагдаагүй байгаагүй юм, манай үедэшье энэ удхань хэзээ хэзээнэйхиһээ түргөөр хубилна. Хайшан гэжэ һурахаб, ямар юумэндэ һурахаб, мэргэжэлдэ хабаатай олон тоото мэдээсэлнүүдһээ гол юумыень хайшан гэжэ шэлэн олохоб, шудалхаб? Эдэ асуудалнууд юрын асуудал бэшэ.

Ажалай фронтын али нэгэн һалбариин хэрэг һайн мэдэхэ мэргэжэлтэ болохо гэжэ бэеэ бэлдэнэт. һуража байхадаа танай хараа шэглэл юу болохоб гэбэл, мүнөө совет мэргэжэлтэдэ, коммунис байгуулалтын эдэбхитэй хабаадагшада ажабайдалай табижа байһан эрилтэнүүд мүн болохо ёһотой.

Мүнөөнэй совет мэргэжэлтэ—марксистско-ленинскэ һургаалай үндэһэ һуурие һайнаар шудалһан, партиин, оронoй политическэ уг зорилгонуудые эли тодоор хаража ябадаг, үргэн ехэ научна, бодото хэрэгэй бэлэдхэлтэй, өөрынгөө мэргэжэлые түгэс һайнаар мэдэхэ хүн гэшэ.

Мүнөөнэй совет мэргэжэлтэ—ажалаа научна ёһоор эмхидхэхэ ёһо гуримуудые хэрэглэжэ шадаха шадабари ехэтэй эмхидхэгшэ мүн. Тэрэ хадаа хүнүүдтэй хүдэлжэ шадаха, хамтын дүршэлые сэгнэжэ шадаха, нүхэдэй һанамжые ойлгожо шадаха, туйлаһанаа шүүмжэлхы ёһоор сэгнэжэ шадаха хүн байха ёһотой.

Тиигээдшье мүнөө үе сагай мэргэжэлтэ—энэ хадаа болбосорол, эрдэм ехэтэй, юрэнхыгөөр хэлэбэл, энэ хадаа шэнэ, социалис обществын ёһотой интеллигент хүн гэшэ.

Бодото дээрээ иимэ үндэр хэмжээе туйлахын тула юун хэрэгтэйб?

Дээдэ һургуулиин программын материалые гүнзэгыгөөр, дүүрэн хэмжээгээрнь шудалха шухала, энэ тон хэрэгтэй. Зүгөөр гансахан энэ эрдэм үшөөл бага гэшэ. Эрдэм ухаагаа саг үргэлжэ баяжуулжа һураха, шэнжэлэгшын дүршэлтэй, теоретическэ үргэн ехэ эрдэм ухаатай болохо хэрэгтэй. Энээнгүйгөөр улам бүри ехэ боложо байһан эрдэм ухаанай далай соо, ургажа байһан научна мэдээсэл дотор гол шэглэлээ олохонь бэрхэтэй юм.

Дээдэ һургуулида һураха хэрэг мүнөө студентын бэеэ дааһан, шэнжэлхы шанартай ажал ябуулгада бүри ехээр түшэглэдэг болоо. Научна кружогууд болон семинарнуудта студентнүүд олониитээрээ хабаадана, научна хүдэлмэриин конкурснууд, выставкэнүүд хэзээ хэзээнэйхиһээ ехээр һайшаагдадаг болоо. Энэ һайн гэшэ!

Хүндэтэ ханинар, иигэжэ онсолон тэмдэглэхэ хүсэлтэйб: марксистско-ленинскэ теориие шудалаад байхадаал, мэргэжэлээ гүнзэгыгөөр шудалжа, манай коммунис обществын эдэбхитэй хабаадагша боложо, партиин политикые олониитэдэ нэбтэрүүлэгшэ боложо шадаха юм. Марксизм-ленинизмын һургаал—энэ хадаа ямаршье ажалай мэргэжэлтын эрдэмэй зайлашагүй хубинь, үндэһэ һууринь мүн.

Марксизм-ленинизмдэ, пролетарска интернационализмда үнэн сэхэ байха гэшэ манай партиин, манай комсомолой һайн һайхан уг заншал мүн. Энээниие дээдэ һургуули бүхы хэмжээгээр батадхаха, баяжуулха үүргэтэй. Совет студентнүүд—дэлхэйн залуушуулай түрүү отряд мүн. Тэдэнэр бусад оронуудай сасуутан нүхэдтэйгөө империализмда эсэргүүгээр, социальна үнэн зүб байдалай түлөө, бүхы арадуудта ерээдүйн һайн һайхан байдал байгуулхын түлөө тэмсэнэ. Энэ ушар—манай совет студентнүүдэй үндэр дээдын шэнжэ шанар мүн!

Нүхэдүүд! Хэрэгтэй эрдэм абахадатнай, совет мэргэжэлтэдэ хэрэгтэй шэнжэ шанартайгаар бэеэ хүмүүжүүлхэдэтнай танай багшанар таанарта туһална. Манайда олон мянган гайхамшагта хүдэлмэрилэгшэд: багшанар, доцентнүүд, профессорнүүд бии. Тэдэнэр хүдэлһэн лэ газартаа—мэдээжэ, алдаршаһан түүхэтэй университедтэ гү, али намтараа һая эхилһэн шэнэ институтда гү—тэдэнэй ажал, тэдэнэй дүршэл, тэдэнэй эрдэм бэлиг—энэ хадаа обществын сэгнэшэгүй ехэ баялиг мүн гэшэ. Олон дээдэ һургуулинуудта эрдэм ухаанай томо түбүүд бүридэн бии болоо. Тэдэниие оронoй элитэ ехэ эрдэмтэд толгойлно, тэдэнэй нэрэнүүд манай оронoй, мүн дэлхэйн эрдэм наукын омогорхол болонхой.

Ехэ эрдэмтэ, ёһотой багша хүн гэшэ өөрынгөө шэнжэ шанарые шабидаа үгэдэг юм. Шабинь багшынгаа үзэл бодолой хатуужалые, ажалдаа тэрэнэй хандасые, эрдэм бэлигыень, ажалайнь дүрые халан абадаг байха юм. Ханинар, һурагшадайнгаа нэрэдэ хүрэмэ байгыт. һурагшань багшаяа ахяа гэһэн эгээн дээдын мэдэрэлэй баяр багшадаа олгожо үгыт!

Нэгэ үгөөр хэлэбэл, ханинар, «һураха, һураха, үшөө дахин һураха!» гэһэн Ленинэй уряа таанарта мүнөөдэршье эгээн шухала, ажабайдалай эгээн хэрэгтэй уряа байһан зандаа.

Зүгөөр Ленинэй үшөө нэгэ уряае бидэнэр мартажа шадахагүйбди, мартаха ёһогүйбди гэбэл: һуралсалай хэрэг коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын хэрэгтэй нягта холбоотойгоор ябуулагдаха тухай уряае. Бодото дээрээ энэ хоёр хэрэг нэгэдэнги байха ёһотой ха юм. Зүгөөр энэ зүндөө болодоггүй. Энээн тухай анхарал оролдолго гаргаха, эрдэм зааха үедөөшье, мүн дээдэ һургуулинуудай ниитын ажабайдал эмхидхэхэдээшье энээн тухай саг үргэлжэ анхаржа байха хэрэгтэй. Энэ хэрэгтэ дээдэ һургуулинуудай партийна, комсомолой организацинууд туйлай ехэ үүргэ дүүргэхэ уялгатай юм.

Университедэй гү, али институдай партийна организаци—коллективэй политическэ манлай, харин дээдэ һургуулинуудай партком—тэрэнэй дайшалхы штаб гэшэ. Дээдэ һургуулинуудай партийна организацинуудта захиргаанай ажал ябуулгын хойноһоо хиналта хэхэ эрхэ олгогдоһоной һүүлээр дээдэ һургуулинуудай бүхы ажабайдалда тэдэнэй үүргэ дээшэлээ. Дээдэ һургуулинуудай хүдэлмэриин нэгэшье шухала асуудал партийна организацинуудай анхаралай газаа тээ байха ёһогүй. һуралсалай хүдэлмэриин удха, студентнүүдэй амаралта, эрдэм шэнжэлэлгые эмхидхэлгэ, ниитын хүдэлмэри, спорт—эдэ бүхы хэрэгтэ дээдэ һургуулинуудай коммунистнууд хабаадаха ёһотой болоно.

Хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ жэжэ божо юумэн гэжэ байдаггүй, байха ёһошьегүй. Юуб гэхэдэ, эндэ эгээн орёо, харюусалгатай хэрэгүүдэй нэгэн—ерээдүйн байгуулагшадай абари зангые, шэнжэ шанарые, ухаан бодолые хүмүүжүүлхэ, хатуужуулха тухай хэлэгдэнэ гэшэ!

Комсомолой организацинуудтай нягта холбоотой байгаал һаа, тэдэнэй ажабайдалаар һонирходог, тэдэнэй ажал ябуулгада туһалдаг байгаал һаа, дээдэ һургуулинуудай партийна организацинууд амжалтатайгаар хүдэлхэ байна. Ушарынь, комсомолшууд—энэ хадаа совет студентнүүдэй диилэнхи олон хубинь ха юм.

Дээдэ һургуулинуудай комсомолой организацинуудай хүдэлмэри—шухала, тон харюусалгатай хэрэг мүн. Үнэхөөроошье институдта гү, али университедтэ һураха гэшэ бэеэ даагаад һуралсаха гурим байгуулха эрилтэ залуу хүндэ табина, харин тиихын тула хүсэл зориг, эрмэлзэл хэрэгтэй, нүхэр ёһоной эрилтэ бэедээ, нүхэртөө эрилтэ табиха, хатуу журамтай байха, һуралсалай гуримай табидаг гол эрилтэнүүдые хэлбэришэгүйгөөр дүүргэхэ—иимэл даа ерээдүйн мэргэжэлтын ажалай, эрхэтэн ёһоной, хүмүүжэлэй зайлашагүй эрхэ нүхэсэлынь. Тиин имагтал комсомол студентын энэ шэнжэ шанарые хүмүүжүүлхэ үүргэтэй юм. Тиихын тула дээдэ һургуули бүхэндэ студентын бэлиг шадабариие эгээн хүсэдөөр элирүүлэн хүгжөөлгэдэ туһалха, шэнжэлгэдэ, саг үргэлжэ урагшаа дабшалгада эрмэлзүүлхэ оршон байдал, эдэбхи үүсхэлэй, эрмэлзэлгэ оролдосын, бэе бэедээ туһалалсалгын оршон байдал дээрэ һургуули бүхэндэ байтуулхые оролдохо хэрэгтэй.

Дээдэ һургуулинуудай профсоюзай организацинууд студентнүүдэй ажабайдалда бүри ехэ үүргэ дүүргэжэ байха уялгатай. һуралсалые зүбөөр эмхидхэхэ тушаа, үйлэдбэриин практика тушаа, студентнүүдэй амаралта тухай, уран һайханай самодеятельность, физкультура, спорт хүгжөөхэ тушаа, ниитын байрада ажаһуудалай һайн гурим байгуулха тухай, студентнүүдтэ материальна туһаламжа хүргэхэ тухай, тэдэнэрэй һайнаар ажаллаха, үүсхэлээ бадарааха тухай оролдолго гаргаха гэшэ, нүхэдүүд, эдэ бүгэдэ жэжэ божо юумэн бэшэ, харин эрдэм ехэтэй мэргэжэлтэдые амжалтатайгаар бэлэдхэхэ, хүмүүжүүлхэ шухала эрхэ нүхэсэл мүн.

Ниитын хэрэгтэ хамааралсаха эли тодо шэнжэтэйгээр, коллективһээ гадуур бэеэ абажа ябахагүйгөөр студентын хүмүүжэхые хүсэнэбди. Энэ хадаа һайнаар, ёһотоор табигдаһан ниитын хүдэлмэриин ашаар туйлагдадаг байһаниинь мэдээжэ. һүүлэй жэлнүүдэй туршада дээдэ һургуулинуудай ниитын хүдэлмэри һайжараа. Партийна, комсомолой организацинууд энэ хүдэлмэриин гүнзэгы уг зорилготой, элдэб янзын, удха түгэлдэр байха тухайнь оролдоһон байна. Ажалай, ниитэ-политическэ элдэб янзын ажал ябуулгада үшөө студентын һандали дээрэ хүбүүд, басагадай хүсэ шадалаа туршажа үзэхэ онол арганууд олдожо, амжалтатайгаар хүгжэжэ байнхай.

Студентнүүд-эдэбхитэд тухай һайн үгэ энээнтэй дашарамдуулан хэлэхэ дуран хүрэнэ. Эрмэлзэл оролдолго ехэтэй, үнэн сэхэ эдэ хүнүүд һуралсалдаашье, научна хүдэлмэридэшье, ниитын хэрэгтэшье хододоо урид ябана. Эрхим эдэбхитэдые партида абаха тушаа зууршалга хэхэ тушаа партийна комитедүүд, комсомолой организацинууд анхарха болоно. Тэдэ студентнүүдэй энэ үндэр дээдын этигэл найдабариие нэрэ хүндэтэйгөөр дүүргэхэ байһандань һэжэг байхагүй.

Комсомолой эдэбхи үүсхэлэй шэнэ хэрэг болоһон студентнүүдэй барилгын отрядууд тухай эндэ тэмдэглэнгүй гаража болохогүй байна. Энэ хадаа студентнүүдэй, минии һанахада, эршэ хүсые, эдэбхи үүсхэлые тодоруулха, элсүүлхэ тон шухала онол арга болоно. Тэрэ хадаа манай үе сагай эрилтэдэ таарана, залуушуулай өөһэдынь эрилтые хүсэдөөр харюулна гэшэ. «Гурбадахи семестрын» һургуулиие мүнөө миллионһоо олон хүбүүд, басагад дүүргээд байна. Студентнүүдэй барилгын отрядуудта хабаадалга залуушуулай ухаан сэдьхэлдэ һайн ургаса ургуулаа.

Ниитын ажабайдалда студентын хабаадалга—энэ хадаа бэеэ дааһан боложо наадаха хэрэг бэшэ, харин залуу хүндэ олон юумэ үгэдэг, харюусалгатай байха мэдэрэлые хүмүүжүүлдэг, обществодо бэеэ мэдүүлхэ арга олгодог удха түгэс, бодото дээрээ туһатай ажал ябуулга мүн гэшэ гээд эдэ отрядуудай хүдэлмэри үшөө дахин гэршэлнэ. Энээниие студентнүүдэй орден, медальнууд батална. Габшагай ажалай түлөө, һуралсалдаа, эрдэм шэнжэлгэдэ амжалта туйлаһанайнь түлөө гансахан энэ жэл 50 студентнүүд шагнагдаһан байна.

Эрхимээр һураһанайнгаа, габшагайгаар ажаллаһанайнгаа түлөө, эдэбхитэй ниитын ажал ябуулга хэһэнэйнгээ түлөө энэ суглаанда хабаадагшад бүгэдөөрэн Ленинэй ойн баярай медаляар шагнагдаа гэжэ би баяртайгаар мэдээсэнэб.

Партиин Центральна Комитет габьяастнай тэмдэглэһэн энэ үндэр шагналаартнай үнэн зүрхэнһөө амаршална.

Таанар бүхы наһан соогоо Ленин шэнгеэр һураха, хүдэлхэ, тэмсэхэ байһандатнай партиин Центральна Комитет батаар этигэнэ!

Хүндэтэ ханинар! Студент байха үе саг богони—оройдоол 5—6 жэл. Харин энэ үе саг бүхы наһанай тэмдэг үлөөдэг. Эдэ жэлнүүдэй туршада олоһон юумэн—хэлсэдэгэй ёһоор, хүндэ бэшэ ашаан гэшэ. Харин эрдэм мэдэсын, соёлой, ниитын ажал ябуулгын дүршэлтэй ехэ байха бүри хүн гэшэ ажабайдалай замаар бүри найдамтайгаар алхалдаг юм.

һуралсалай жэлнүүд үнгэрхэ, таанар гүрэнэй шалгалта барихат, дипломуудые бэшэхэт, зачет ба проектнүүдые бэшэжэ дүүргэхэт, зүгөөр һуралсалай түгэсхэл—энэ хадаа танай ажалай намтарай эхин болохо байна. Хүдэлхэ зорилгоор хаанашье ерэхэдээ, таанар студент байһан жэлнүүдэй үедэ олоһон юумэеэ асархат гэбэл, үзэл сурталай хатуужал, гүнзэгы эрдэм бэлиг шадабаряа, ажалдаа дуратай байха мэдэрэлээ, Агуу ехэ Эхэ орондоо үнэн сэхэ байха үзэл бодол бэедээ абажа абахат.

Танай хүсэл эрмэлзэлгэдэ, ажал хэрэгтэ, бодол һанаанда студентын залуу наһанай сог зали хододоо байг лэ, танай халуун зүрхэнэй дүлэн бү унтараг лэ, танай бодол

НҮХЭР В. П. ЕЛЮТИНЭЙ ЭЛИДХЭЛҺЭЭ

Советскэ Союзай эрхим студентнэрэй энэ слёт Кремлиин Ехэ ордоной гайхамшаг зал соо, оронoй Верховно Соведэй заседаниинуудай зал соо сугларба гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ.

Мантай хамта Коммунис партиин, Совет правительствын хүтэлбэрилэгшэд һуулсана. Энэ хадаа Советскэ Союз дотор дээдэ һургуулиин хүгжэлтэдэ онсо анхаралай хандуулагдадагай, мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгын гүрэн түрын удха шанартай ехэ хэрэг, бүхы арадай хэрэг болоһоной гэршэ мүн.

Бидэ бүлта мэнэ һая КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневэй үгэ, манай элдарта студентнүүд тухай эсэгын энхэрэлээр дүүрэн үгэ айхабтар анхаралтайгаар шагнабабди. Эрдэм ном шудалалгадаа амжалта туйлаһандань, ашa туһатай ниитын ажал хүдэлмэридэ, оронойнгоо ниитэ-политическэ ажабайдалда студентнүүдэй эдэбхитэйгээр хабаададагтань энэ үгэ соо үндэр сэгнэлтэ үгтэнхэй.

Леонид Ильич Брежнев манай урда политическэ болон гүрэн түрын гүн ехэ удха шанартай зорилгонуудые табяа. Студентнүүдэй энэ ехэ хуралдаан тэдэ зорилгонуудыень бэелүүлгэдэ, партиин хараалһан хэрэгүүдые бүтээлгэдэ шухала үүргэ дүүргэхэ бэзэ гэжэ найдажа байһанаа элирхэйлнэбди.

һуралсалдаа эрхим амжалта туйлажа, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаадажа, олоной дунда хүндэтэй болоһон совет студентнүүдэй түлөөлэгшэнэр, үдэшын болон заочно дээдэ һургуулинуудай студентнүүд — отличнигууд энэ бүхэсоюзна слёдто сугларaa. Энэ зал соо һууһан студентнүүдэй дунда республиканудай Верховно Соведүүдэй, областной, городской, районно Соведүүдэй депутадууд, комсомолой эмхинүүдэй ударидагшад, манай гайхамшагта лекторнүүд, пропагандистнууд, эрдэм шэнжэлгэдэ эдэбхитэй хабаадагшад, комсомолой габшагай барилгануудай эрхимүүд бии. Тэдэнтэй хамта манай дээдэ һургуулинуудта һуралаг харин гүрэнэй эрхим студентнүүд байлсана. СССР-эй Дээдэ болон тусхай дунда һуралсалай министерствын үмэнэһөө, профессор болон багшанарай үмэнэһөө, оронoй дээдэ һургуулинуудай бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэһөө сугларагшадта хандан нүхэр В. П. Елютин халуун амаршалга дамжуулба, саашадаа амжалта туйлахыень хүсэбэ.

Парти болон правительствымнай оролдолгын ашаар манай орон дотор эгээн түрүү, демократ ёһоной һуралсалай системэ байгуулагдаа гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Энэ системэ хадаа һуралсалые эмхидхэлгэдэ, тэрэнэй уг удхада имагтал эрдэмэй үндэһэ баримталан хангалгые хүтэлбэри болгонхой.

Хүн түрэлтэнэй нөөсэлһэн бүхы эрдэм мэдэсые арад зондо — хүдэлмэришэд болон таряашадта дамжуулан үгэхэ гэһэн Ленинэй захяа манай һургуулинуудай, бүхы һуралсалай эмхинүүдэй ажалай хүтэлбэри болонхой. Мүнөө манай оронoй арадай ажахыда дээдэ һургуули, техникумүүдые дүүргэһэн 17 миллион хүн ажаллана. Имагтал ганса наймадахи табан жэлэй хугасаа соо 7 миллион үлүүтэй мэргэжэлтэд бэлэдхэгдээ, тэдэнэй хоёр миллион зургаан зуу мянганиинь дээдэ һургуулитай.

КПСС-эй XXIV съездын Директивэнүүдэй ёһоор, юһэдэхи табан жэлэй туршада дээдэ һургуулитай 4 миллион 600 мянган, тусхай дунда һургуулитай 4 миллион 400 мянган мэргэжэлтэд бэлэдхэгдэхэ байна. 812 дээдэ һургуули, 4250 техникум энэ хэрэгые дүүргэлтэ болгохо юм.

Коммунис байгуулалтын уг зорилгонуудай ургалта, гүнзэгырэлгэ, ехэ бололго, научно-техническэ дэбжэлтын түргэн алхамаар хүгжэлтэ мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэ талаар манай дээдэ һургуулиин урда шэнэ, үшөө орёо эрилтэ табина бшуу. Наука болон техникын хүгжэлтэдэ туйлагдаһан анхармаар алхам бүхэн һуралсалдамнай нүлөөлхэ зэргэтэй. Зарим ушарта мэргэжэлтэдые бэлэдхэхэдээ эрдэм наукын саашанхи хүгжэлтын хараае баримталха ёһотой болонобди.

Дээдэ һургуулинуудай хүдэлмэриие удхынь талаһаа шанаржуулха зорилгоор бага бэшэ юумэн хэгдэнэ. Эдэ бүгэдэ һуралсалай түсэб, программа, учебнигүүд болон һуралсалай пособинуудтай танилсахада илангаяа эли болодог. Эрдэм наука, техникын хүгжэлтын гол шэглэлнүүдээр шэнэ мэргэжэлнүүд бии болгогдоно, факультедүүд байгуулагдана, институдууд нээгдэнэ. Зарим дээдэ һургуулинуудта урдань огто байгаагүй, һанаанда ороогүй мэргэжэлэй факультедүүд байгуулагдаа. Жэшээлхэдэ, экономическа кибернетикэ, электронно-тоололгын машинануудые зохёолго, ажаһуудалай эрилтэ хангалгын хэрэгэй экономико, эмхидхэл гэхэ мэтэ.

һуралсалые эрдэм наукын үндэһэн дээрэ эмхидхэлгын, һуралсалай түсэб, программа шанаржуулгын, һуралсалда техническэ түхеэрэлгэнүүдые үргэнөөр нэбтэрүүлгын асуудалнууд мүнөө үедэ дээдэ болон тусхай дунда һургуулинуудай шиидхэхэ гол зорилгонууд болонхой.

һурагшадай эрдэм ном шудалалгаяа гүнзэгырүүлхэ хэрэгтэ бии арга боломжонууд дээрэ В. П. Елютин удаан тогтоо. һуралсалай юрэнхы хэмжээе дээшэлүүлхэ ёһотойбди, манда энэ талаар бүхы арга боломжонууд бии гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Студентнүүдэй лаборатори, конструкторска бюронуудта, научна кружогуудта хэдэг шэнжэлгэнүүд мэргэжэлтэдые бэлэдхэлэй таһаршагүй нэгэ хубинь болохо ёһотой. Манай оронoй дээдэ һургуулинуудай эрдэм шэнжэлгын, ухаалан зохёолгын ажал хүдэлмэридэ 600 мянган студентнүүд хабаадана. Энэнь үдэр һуралсадаг бүхы студентнүүдэй дүрбэнэйнь нэгэн болоно.

Жэшээлхэдэ, Бауманай нэрэмжэтэ Москвагай дээдэ техническэ училищидахи студентнүүдэй научна бүлгэмдэ — 2500, Москвагай авиационно институдай бүлгэмдэ —2400, Воронежой гүрэнэй университедэй бүлгэмдэ — 2100 студент тоологдоно.

Студентнүүдэй эрдэм шэнжэлгын кружогууд, студентнүүдэй теоретическэ конференцинүүд, олимпиаданууд, конкурс-урилдаанууд, студентнүүдэй эрдэм шэнжэлгын хүдэлмэринүүдэй харалганууд гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулганууд үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Ажахын хэлсээ баталжа, даабаринуудые дүүргэлгэдэ студентнүүдые хабаадуулха талаар баян дүй дүршэл бии болонхой.

Имагтал 1969—1970 онуудай һуралсалай жэлдэ 4 мянга гаран студентын хүдэлмэринүүд үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдээ. Студентнүүдтэ 600 автор байһыень гэршэлһэн үнэмшэлгэ, 300 патент үгтөө. Студентнүүд 7 мянга гаран научна статьянуудые толилуулаа.

Мүнөө орон дотор 200 гаран студенческэ конструкторска бюро тоологдоно. Тэдээндэ дүн хамта 14 миллион түхэригэй сэнтэй ухаалан зохёохы хүдэлмэринүүдые 25 мянга гаран студентнүүд предприяти, эрдэм шэнжэлгын институт болон бусад эмхинүүдэй захилаар хэнэ.

Үнгэрһэн табан жэлэй хугасаа соо 20 мянга гаран студентнүүдэй хүдэлмэринүүд бүхэсоюзна конкурсиуудта дэбжүүлэгдэн хабаадаа. «Эрхим һайн студенческэ научна хүдэлмэриин түлөө» гэһэн медаляар 1167 хүн шагнагдаа.

һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриие шанаржуулгын, эрдэм наука, техникэ хүгжөөлгын түлөө дээдэ һургуулинуудай багшанарай харюусалгые жэл бүри дээшэлүүлнэбди гэжэ элидхэлшэ тэмдэглэбэ. Гэтэр өөһэдынгөө һуралсалай түлөө обществын урда студентнүүдэй харюусалга тухай асуудал, мүн дээдэ һургуули дүүргэһэнэйнгээ һүүлдэхи ажал ябуулгынгаа түлөө харюусалга тухай асуудал эндэ хурсаар табиха ёһотойбди, тэрээн тухай хөөрэлдөөнэй болохо байһаниинь дамжаггүй гэжэ В. П. Елютин хэлэбэ.

Эрдэм ном шудалалгадаа тэсэмгэйгээр, оюун ухаанай дэбжэлтэтэйгээр хандажа һураха гэшэ студент бүхэнэй нангин уялга мүн.

Дээдэ һургуули дүүргэжэ гарагшад эрдэм мэдэсээ саг үргэлжэ дээшэлүүлхын түлөө оролдохо, өөһэдынгөө мэргэжэлые шанаржуулха, эрдэм наукын, техникын туйлалтатай танилсажа байха ёһотой. Имэ эрмэлзэл хүн бүхэндэ олголго манай дээдэ һургуулинуудай тон шухала зорилгонуудай нэгэн.

Совет мэргэжэлтэдые бэлэдхэлгын нүгөө шухала зорилго болохо студентнүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгын асуудалнууд элидхэл соо ехэ һуури эзэлээ.

һуража байгаа залуу үетэниие сурталайнь талаар хүмүүжүүлгын гол арга, эрхэ нүхэсэл хадаа ниитын наукануудые шудалха үедэнь тэдэндэ марксис-ленинскэ хараа бодол олголго болоно.

Бидэ социализм капитализм хоёрой сурталай тэмсэлэй хурсадажа байһан үе сагта ажаһуунабди гэжэ В. П. Елютин тэмдэглэбэ. Тиимэһээл коммунизмда эсэргүү али бүхы ябуулгануудые балшыса шүүмжэлэлгэ манай гол зорилго болоно бшуу. Сурталай асуудалаар хэгдэдэг үгэсөөнүүдтэ, зорюута буруу тайлбарилдаг ёһонуудта шиидхэхы шанга харюу үгэжэ шадахаар студентнүүдые хүмүүжүүлхэ талаар тон харюусалгатай уялгатайбди.

КПСС-эй XXIV съездын документнүүдые гүнзэгыгөөр шудалха талаар һурагшадай урда эгээ мүнөө үедэ шухалын шухала зорилго табигданхай гэшэ.

Совет студентнүүд марксис-ленинскэ хараа бодол батаар баримтална, ниитэ-политическэ болон ажалай үүсхэл эдэбхи ходоодо гаргана гэжэ бидэ ханангяар тэмдэглэнэбди гээд элидхэлшэ хэлээ. Марксис-ленинскэ һургаалай теоретическэ уг үндэһөөр студентнүүд һонирхоно, түрүү революционно теори шудална, КПСС-эй политикын үнэн зүбтэ тэдэнэрэй найдал бэхижэнэ, буржуазна ёһоной сурталай али бүхы янзануудые эрид шууд тэдэнэр буруушаана.

Ленинэй захянуудые даган ябаа манай студентнүүд совет патриотизмын, пролетарска интернационализмын үндэһэн дээрэ хүмүүжүүлэгдэнэ. Тэдэнэр националис, шовинис ёһоной ябуулгануудые эрид шууд буруушаадаг, үзэн ядадаг байна.

Тэдэ шэнжэнүүдынь Ленинэй ойн баярта бэлэдхэлэй, тэрэниие үнгэргэлгын үедэ, КПСС-эй XXIV съездын хүндэдэ болоһон бүгэдэ арадай мүрысөөнэй үедэ студентнүүдэй хэһэн ухаалхы ажал ябуулгын дүнгүүд соо илангаяа эли тодоор харагдаа.

Студентнүүдые хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулгын тон һонирхолтой онол арганууд хадаа залуу лекторэй һургуули, ниитын мэргэжэлэй факультедүүд болоно.

Залуушуулые ниитэ-политическэ талаһаань хүмүүжүүлгын үшөө нэгэ һайшаалтай онол арга хадаа бүхэсоюзна ленинскэ комсомолой зачет мүн.

Манай студентнүүдэй байра байдал, материальна талаһаа хангалгын асуудалнуудта КПСС-эй ЦК болон Совет правительство ехэ анхаралаа хандуулна гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Леонид Ильич Брежневэй үгэ шагнаад байхадаа, КПСС-эй ЦК болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй гаргаһан «Дээдэ, тусхай дунда һургуулинуудай студентнүүдэй, һурагшадай материальна ба байра байдалай талые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тухай» гэһэн шэнэ тогтоол тухай мэдэхэ болоот.

Энэ тогтоолой ёһоор, стипендиин хэмжээн дээшэлүүлэгдээ, байгша табан жэлэй туршада 5 миллион 800 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай хамтын байранууд шэнээр баригдаха байна. Энээнэй ашаар дээдэ һургуулинуудай студентнүүд болон техникумүүдэй һурагшад 1 миллион һуури хамтын байрада нэмэн абаха байна.

«Студент» гэһэн үгые совет хүнүүд хүндэтэйгөөр, дуратайгаар дурдадаг гэжэ В. П. Елютин түгэсхэлдэнь хэлэбэ. Энэньшье гайхалгүй, юуб гэхэдэ, студентнүүд манай ерээдүй, коммунизм байгуулжа байгаа обществымнай ажабайдалда, ажал ябуулгада маниие халаха зон мүн шуу. Тиимэһээл парти, арад зомнай студентнүүд тушаа халуун оролдолго гаргана. Энэ оролдолгыень баясхалантайгаар хүлеэн абаха зуураа, манай студентнүүд өөһэдынгөө гол уялга болохо — агуу ехэ Ленинэй захиһан һураха, һураха, үшөө дахин һураха гэһэн захяае дүүргэжэ, партидаа, арадтаа, Эхэ орондоо нэрэ хүндэтэйгөөр алба хэхээ мүнөөнһөө бэлдэнэ, шармайна бшуу.

• • •

Москвагай гүрэнэй университедэй студентка, Ленинскэ стипендиат Алла Майорова трибунада гараба. Эрхим һуралсал, гүнзэгы

Уран зохёолой хуудаhан

Буряадай залуу уран зохёолшодой долоодохи конференци үсэгэлдэр Улаан-Үдэдэ нээгдэбэ. Тус конференцидэ зорюулан Түнхэнэй аймагай „Саян“ газетын дэргэдэхи литературна нэгэдэлэй гэшүүдэй зохёолнуудые уншагшадай анхаралда табинабди.

„Саянай самарян“ зэдэлhээр...

*хэн үндэр уламнай
мүнгэн малгайтай —*

зодарюун огсом аялга алтан мундаргын ара тээ. Түнхэнэй гол руу дэбхэрэн бууhан суута Хэнгэргүүзэндэл зэдэлжэ захалhаар үнинэй... Мүнөө Түнхэнэй уран зохёолой нэгэдэл тухай богонихоноор дүрсэлэн хүрэнэ. Хэрбээ гушан зургаан ондо поэт, юморист Дольен Мадасоной Хэрэнэй дунда hургуулиин байгуулhан «Түнхэнэй хабар» гэжэ литературна кружогто оройдоо нэгэ, хоёр шүлэг бэшэhэн хүн ябаhан байгаа haa, мүнөө аймагай «Саян» газетын дэргэдэ байhан нэгэдэлдэмнай арбаад гаран залуу зохёолшод, эхилэн бэшэгшэд хабаадана. Тэдэнэй олонхинь өөрын номтой болоhон, болохоёо ябаhан хүнүүд.

Балдан Ябжанов «саарhан дээрэшье, саhан дээрэшье мүр зурагаhаар» үнинэй. 1961 ондо «Хүлеэгдээгүй уулзалга» гэжэ ном хэблүүлээ hэн. «Майтагсаан» гэжэ номдоо зорюулагдаhан номойнь уншагшадай гарта ерэжэ үнгэрдэжэ хүсэд үрдингүй байтар, «Саянай домог» гэжэ түүжань мэнэ hаяхан магазинуудай тагууд дээрэ табигдажа эхилбэ. Хэрбээ Ябжановай гурбан ном болоно, уншагшадтаа бүхы шарайгаа харуулжа байгаа haa, үетэнэйнь нэгэн Шагдар Байминов олон шүлэг, поэмэнүүдые бэшээд ябана. 1972 ондо «Жамбал баатар» гэжэ поэмэнь хэблэлhээ гараха, дайнай мэргэнэй дайшалхы замые зураг мэтээр харуулжа гадна, поэдэй үнэн бодото шарайе танюулха дабхар ургы ордоhотой солгёон аялгыень буряад зондоо танюулхань хаш. Хүнэй досоо дагжа hүрэмөөр образ, дүрбэринуудые олодог Шагдар Байминов «Байгалай тэнгэри» гэжэ шүлэгүүдэй суглуулбари, «Лэвээнэй», «Жамбал баатар» гэжэ томо поэмэнүүдые, «Лсбэшэ», Түнхэнэй домогто бүхэ Дугарай Намсарай, Буряад орон тухай зохёолнуудые бэшэнхэй.

Борис Сыреновэй «Жаахан шүлэгүүд» гэhэн хүүгэддэ зорюулагдаhан ном мүнөө жэл хэблэлhээ гараба. Энэ поэзи ехэшүүлдэ зорюулагданхай юм. Илангаяа бэшүүл тэрэнэй шүлэгүүд соо өөрынгөө мэдэрэлэй ялга олодог. Хүлеэгдээгүй образ, хурса бодол —Борисай онсо хүсэн. Мүнөө болохоёо байhан суглаанда «Морин дуун» гэhэн согсолбори зүбшэн хэлсүүлхэ.

Буряанай талаар нүхэдэйнгөө, ахамад зохёолшодой анхаралда баhа Ардан Ангархаевай «Харгын уулзуур» гэhэн түүжа табигдаха байна. Физик мэргэжэлтэй манай зохёолшомнай залуу эрдэмтын зан тухай тэрэ соогоо бэшэбэ. 1966 ондо Түнхэндэ үнгэрhэн Буряадай уран зохёолшодой нүүдэл секретариат дээрэ тиихэдэ арбадахи класста hуража ябаhан хүбүүнэй шүлэг болон рассказууд hайшаалда хүртөө hэн.

Баhа Илья Намсараевай рассказуудай хуби заяан шиидхэбэри хүлеэжэ байна. Тоб гэмэ оншотой эдэ зохёолнуудынь удахагүй «нара хараха» бээз. Гадна энэ нүхэрнай түүжа бэшэнхэй.

Залуу үльгэршэн Владимир Халхуев ганса Сунды Хусаев, Жалсарай Бухаевhаа шагнаhан үльгэр, онтохонуудаа үбэлэй hүниин утада хөөрэжэ хонодог бэшэ, мүн өөрөө зохёодог, «Нүхэдэй уулзалга» гэжэ ном гаргуулhан, үшөө хүбхэгэр ном болохоор онтохо, үльгэрнүүдые найруулжа бэшэнхэй, тэдэнээ хэблүүлхэ hанаатай хүлеэжэ байдаг.

Владимир Тулаевайшье онтохонууд үхибүүдэй ехэ баяр болодог байха.

Эдэнhээ гадна, Саянай совхозой экономист Владимир Сыренов, Толтойн hургуулиин багша Софья Сотникова, журналист Будажаб Машкинов, сэрэгэй албанhаа hая ерэhэн Соном Шарбунаев' гэгшэд шүлэг, рассказ, очерк бэшэдэг.

Литературна нэгэдэлэй гэшүүн бүхэнэй шэнэ зохёолнууд бэшэнэй анхаралда табигдажа, зүбшэн хэлсэгдэнгүйгөөр «Саян» газетэдэ хэблэгдэдэггүй. Мүн «ехэ захатын» бүтэхэдэ, республикын уран зохёолшод, жэшээлэн нэрлэбэл, Цэрэн Галанов, Дондок Улзытуев, залуу поэт Мэлс Самбуев болон бусад hанамжаяа хэлэжэ хамhалсадаг. Тиихэдэ зохёолнуудаймнай ород хэлэндэ оршуулагдаха хэрэгтэ Уран зохёолшодой холбооной зүгhөө Николай Дамдинов, «Байгал» журналай зүгhөө Владимир Петонов харгы нээлсэжэ туhална, саашадаа туhалхашье бээз.

Иимэ гэшүүдтэй уран зохёолой нэгэдэл поэзиин үдэшэнүүдые аймаг соогуураа саг үргэлжэ үнгэргэнэбди. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада арбаад гаран тиимэ уулзалгануудые хээбди. Ганса Толтойн дунда hургуулида гурба дахин ошоhон байнабди. Уншагшаднай, илангаяа үхибүүд, тон баяртайгаар угтадаг юм. Юундэб гэхэдэ, уран зохёолда—ажабайдалай энэ таhаршагүй хубида—дуратай үхибүүд угаа олон. Һургуулинуудта өөрын литературна кружогууд хүдэлнэ. Эдир бэшэгшэдэй шүлэг, рассказууд ганса тэндэ зүбшэн хэлсэгдээд, ханын газетын hониндо гараад үнгэрдэггүй, мүн баhа hайса шэлэгдэhэнэйнгээ удаа аймагай газетэдэ эльгээгдэнэ. Тэдэнииень уран зохёолой нэгэдэлэй гэшүүд хаража, болохотой заримыень эблүүлжэ тусгаар хуудаhан болгоод, газетэдээ толилуулдаг юм.

Уран зохёолоймнай гуламта галтай, согтой байна. «Саянай самарян» зэдэлhээр.

Л. ТАПХАЕВ,
Түнхэнэй аймагай «Саян» газетын дэргэдэхи литературна нэгэдэлые хүтэлбэрилэгшэ.

Ардан АНГАРХАЕВ

САБШАЛАН ДЭЭРЭ

**Зунай үдэшэ
Һарын толон.
Сабшалан.
Хамар сорьёно
Хатаhан үбhэн
Хангалан.
Аали номгон.
Аляа hэбшээн
Хүдэлнэгүй.
Сээжын гуниг
Дуунайм аялгада
Таранагүй...
Хүрөө!
Дүрөө дээрээ
Үндыжэ,
Соохор гуниг
Соёроон соохоно
Мартахам.
Һарын толон,
Хүлэгэйм дэлhэнтэй
Хүрмэлдэ,
Һүниин шүүдэр,
Харахан туруудынь
Сэбэрлэ.
Сэлеэн нютагни
Сэгээн толондо
Умбанхай.**

**Гэрэл талаараа
Гэр тээшээ
Шамданхайб.
Үетэн нүхэдни
Үбhөөр унай
Табяа.
Урдам ярарна
Улаахан галайнь
Туяа.
Хүлэгыем
шамдуулна
Шүдэртэй моридой
Турьяан.
Угтана намайе
Нүхэдэйм согтой
Шууяан.
...Хажуурта ороогүй
Хилгана мэтэ
басаганай**

**Харахан нюдэд
Хажууhаам намай
Тамална.
Бухал мэтэ
Бодолнуудые
Түүжа,
Ууян байhан
Унай шэртэн
Һуушанаб.
«Дүрд» гэн
Дүлэнэй соробхёод
Абахада,
Одод тээшэ
Ошохонууд сасаран
Дэгдэшэнэ.
«Улаахан хүбүүн
Улаа бэдэрhээр
Бусаагүй», —
Үндэр дээрэ**

**Уйгаар болон
Унтарна.
Урданай таабари
Ухаандам минн
Ороогүй.
Утаандал
тэрьелhэн
Наhанайм ябаса
Гэршэлнэ.
Үнгын сэсэгүүд
Үшөө
Хагдараагүй, —
Унаган мэтээр
Инаг дурам
Тэршэлнэ.
Аса бараад
Ажабайдалаа
Һүрнлхэгүйш.
Агуу удхынь**

**Амарханаар
Олохогүйш.
Үндэр бодолдо
Үе зуура
Абтаад,
Үбhэн отог,
Урнхан басагаяа
Мартааб.
Гагалюухан агаар
Газар тэбэреэд
Һоннрхон.
Гансааран зогсоhон
Басаганай бэе
Соморхон.
Хулhата нуурай
Хурдан долгндо
Һэжүүлhэн
Хун шубуундал
Һэргэг сээжэнь**

**Оболзоо.
Хэды сагта
Хэлэгдээгүй
ябаhан
Дурамни
Хээрын
сабшалангай
Энгэр дээрэ
Толороо.
...Дээрэм одод,
Худхаран эрьеhэн
Одод.
...Аали номгон
Аляа hэбшээн
Хүдэлнэгүй.
Жаргалай утаhан
Мүнхэ аялгаа
Таhалнагүй.**

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Түнхэнэй аймагай «Саян» газетын дэргэдэхи литературна нэгэдэлэй гэшүүд (баруун гарhаа) Л. Тапхаев, Ш. Байминов, Б. Ябжанов, И. Намсараев, В. Тулаев гэгшэд шэнэ зохёол зүбшэн хэлсэжэ байна.

Л. ИРИНЦЕЕВЭЙ фото.

Шагдар БАЙМИНОВ

ОНГОСОМНИ

**Буряад дайдаар дандаа
Бухиндаhан голнуудни,
Байгал тээшээ барандаа
Хатаргаhан хүлэгүүдни.
Онгосоор эмээл хээд
Оодоргоноб «hы-лоо» гээд.
Хазаар дүрөөгэй абяандал,
Ханхинажа жэрьеhэн
Мянган янзын hайбартай,
Мнралтаhан хүлэг—голнуудни
Хэтэ мүнхын сагуудта
Хэзээш инсагааhан байхалта,
Мүнгэн аадараар сасарhан
Мүрэн голой үрмэн дээгүүр,
Жаргал дуулан асарhан
Жабарай шэнгэн шэбэнээн
доогуур
Һэлюур сохёод ташуурдан,
Һүнеэр дүүрэн губшуурдааб.
Хара мүнгэн долгидой
Хагшалаан соогуур дүүлижэ,
Эмниг мориндол онгосомни
Эрьеhээ холодон саашална.**

Борис СЫРЕНОВ

МОРДОЛГЫН ШҮЛЭГ

**Эгшэтэрээ энеэлдэ энеэлдэhээр,
Эрмэлзэл энгэр дээрээ хадхаад,
Сэнхир сэгээн вагонуудта hуужа,
Сагhаа хурдаар саашаа ябашахабди...
Гушан гурбан дабаанай саана
Гунигуудые угтажа, маанадые хүндэлхэ,
Сагаан сэсэгүүдэй дэльбэ шэнги саhан дээрэ
Соохор мүрнүүд урагшамнай хүтэлхэ.
Сад мүнгэнэй газарта хан гээд унаhандал,
Сэсэн дуунууд, шүлэгүүд тухай бү мартуужам,
Хэрээгы хүйтэн мүльhэн шэнги хүнүүдэй
Хүлисэлгүй энеэдэн намайе бү угтуужан.
Тэнгэриhээ бударhан сагаан саhан тухай
Түрүүшын шүлэг хэзээ бэшэгдээ hэм даа?!
Дуран, дэлхэй, одод тухай дуунууд
Дууhашагүйгөөр ханхинажал байха ха юм даа.
Эгшэтэрээ энеэлдэ энеэлдэhээр,
Эрмэлзэл энгэр дээрээ хадхаад,
Сэнхир сэгээн вагонуудта hуужа,
Сагhаа хурдаар саашаа ябашахабди...**

ХОМХОЙ СЭДЬХЭЛ

(ОНТОХОН)

сагта нэгэ ангуушан ажаю hэн ха. Тэрэ хадаа яаха мэргэн, зурагас гэhэн юумые гүй байhан гэхэ. Нэгэтэ мэрангуушанай хүбшэдэ ябатар, ехээр болоод, тэрэ тээрига. Арай гэжэ нэгэ хооhон гэр жо хонобо.

үргүүр hэреэд, газаашаа гарадань, торхын шэнээн бүдүүн хара абарга могой хоноhон нь гурба дахин орёожорхёод э. Мэргэн ангуушан зориг ехэ haa, тэрээнhээ hүрдэжэ, хаа унан алдаба. Гэнтэ тэрэ могой хүн хэлээр тэрээндэ

Мэргэн ангуушан, намhаа бү мда нэгэ туhа хүргөө hаашни, мда hапайшье харын зэргэ умэ хангүй гэртэшни табихаб, hаашни, үрэбхижэ, hороихэб. Би болбол хара мо уралтанэй хаан Хара-Абарга өөрынгөө хүршэ болохо шаой түрэлтэнэй хаан Шара гэшэтэй Эреэн-Абарга хааон басагые буляалдажа, гурдаа таhалгаряагүй дайлалдажа ин. Би шамайе мэргэн ангууш гэжэ hураг сууеыш үнинэй hэм. Ши намда туhала. Абарга духа дээрээ альганай сагаан толботой байха. Тэ харбабалшни, тэрэ үхэхэ. ?—гэжэ хэлэбэ.

е аргагүй болоhон ангууөөбэ.

үршье тулалдаан эхилбэ. ангуушан хадын оройдо номо hуршаая бэлэн дэлижэрхёод, Шара-Абарга могойн духадахи сагаан толбо хаража ядан оболзожо hууна ха. Тииhээр байтараа харбажархиба.

Хадын оройhоо тэрэнэй буухада, Хара-Абарга могой угтажа абаад, «дарашагүй дайсаниием даралсабаш» гэжэ тон ехээр баярлан, тэрэниие гэртээ уриба ха. Хүндэлбэ, хүхеэбэ.

Ангуушанай ябаха дээрэ могой тэрээндэ хандан:

— Ши намда тон ехэ туhа хүргэбэ гээшэш. Энээниеш харюулжа, шамда шэдитэ арhан туулмагаа бэлэг болгон үгэхэмни. Энэмни миин туулмаг бэшэ юм. Үглөө бүхэндэ бодоод, энэ туулмаг соогоо үзэхэдэш, энээгээршни дүүрэн алтан байха. Үгэхынгоо урда тээ иимэ юумэ хэлэхээ hанаа hэм. Саг жэлэй ошохо бури баян болохош. Баяжаха бүреэ зарим хүнүүд хомхой хобдог болодог юм. Ши бү тнигээрэй. Энэ хэлэhэн захяаем мартаа hааш, одоошье үрэбхижэ, hорожо эдихээ ошохоб,—гэжэ хэлэбэ.

Тэрэ гэhэнhээ хойшо тэбхэр нэгэ жэл үнгэрнэ. Мэргэн ангуушан шэдитэ арhан туулмагайнгаа ашаар тэhэ дэлбэ баяжаба. Могойнгоо захяае мартаад, хомхой хобдог боложо, үгытэйшүүлые дарлажа эхилбэ.

Нэгэтэ энээниень Хара-Абарга могой мэдэжэрхёод, гэртэнь ерэбэ ха. Ангуушан холоhоо тэрэнэй ерэжэ ябахые хараад, ухаа мэдээ алдан, гэртээ гүйжэ ороно. Юhэн тамгын шэрэм тогоо обёоржорхиhоор, тэрэниие дээрээ хүмэрюулээд, доронь ороод хэбтэшэнэ. Хара-Абарга могой ангуушанай гэртэ ороод, юhэн тамгын тогоое хэдэн удаа орёожорхино. Тииhээр дахин hөөргөө гарахадаа, хоймор ханадань үлгөөтэй байhан шэдитэ туулмагаа абаад, дахин ерэлтэгүйгөөр ябашана ха. Тэрэнэй ошоhон хойно хүн зоной мэргэн ангуушанаа юhэн тамгын тогоон дороhоо гаргаха гэхэдэнь, тогоон доро тэрэнэй ганса араг яhан үлөөд хэбтээ hэн гэхэ.

Тиигэжэ тэрэ ангуушан хомхой хобдогтоо ами наhаяа алдаhан юм гэдэг.

Вл. ТУЛАЕВ.

ҮДЭРНҮҮДНИ

**Зарим нэгэниинь зуhалангай
гэрнүүдэй
Задагай үүдэнэй дэргэдэ
хосоршоо.
Зарим нэгэниинь хуhан тужын
Задаржа байhан сэсэгүүд соо
гээгдэшоо.
Зарим нэгэннинь зулгы
басаганай
Зүүдэн шэнги нюдэнүүд соо
бүхэшөө.
Зарим нэгэниинь дүүрэн
хундагын
Зөөлэн архи соо шэнгэшоо.
Ингээд, тингээд үнгэрхэ
Инбиин үгэhэн наhан гү?
Энеэн, энеэн бүдэрхэ
Эльгэ зөөлэн хаhам гү?
Үльгэр мэтэ үнгэрхэ
Үйлэ намда байгаагүй.
Газар дэлхэйе тэбэрнхэ
Гарнууд намда ургаагүй.**

ХҮДӨӨ НЮТАГАЙ ЗУРАГУУД

**Хонин дулаан хүнжэл соо
Хүлөө хайран тэршэлнэб.
Һүниин энэ аалин соо
Һүниин шубуун эшхэрнэ.
Гуулиембэ hара
Тоhон толо адхана.
Уули, хаанашьеб, тайга соо
Уйлан, хайлан шашхана.
«Мяауу»—гэлдээд минсгэйд
Хорёо соомнай гүйлдэнэ.
«Мөөүү»—гэлдээд үнеэд
Юунhээшьеб үргөөд,
үймэлдэнэ.
Хүдөө нютагни юундэшьеб
Ондоо шэнгеэр үзэгдэнэ.**

НОМОЙ ТАГ

«САЯНАЙ ДОМОГ»

Уран зохёолой ута үргэн аян замда гаража ябаhан Балдан Ябжанов уншагшадта «Хүлеэгдээгүй уулзалга», «Майтагсаан» гэhэн рассказуудай согсолборёор мэдээжэ болонхой юм. Эдэ багахан согсолборинуудынь үргэн олониитэ уншагшад hонирхон угтаа бэлэй. Бури hаяхан Балдан Ябжанов Буряадай номой хэблэлээр «Саянай домог» гэhэн түрүүшынгээ томохон повесть хэблүүлэн гаргаба. Тус повесть соонь дайнай хүшэр хүндэ жэлнүүд зураглагдана. Болоhон үйлэ, үзэгдэлнүүд авторай нюдөөр харуулагдаха юм. Саян уулын хормойдо оршодог Түнхэн нютагай үзэсхэлэн hайхан байгаалиие, дайнай жэлнүүдэй хатуу сагые. Галдан хүбүүнэй (гол герой) сэдьхэлэйнь эмдэрэл, тойрожо байhан ехэшүүлэй аяг ааша, абари зангые, нютагайнгаа зоной үгэ хүүр, ёhо заншалые бэхилхэ, харуулхаяа оролдоо. Номыень эхинhээнь абаад hүүл хүрэтэрнь уншахада, нүхэр Ябжанов үгынгөө баялигые хурсадхаха, шэнэ зэргэсүүлгэ, сасуулбари бэдэрхэ, сэдьхэлэй орёо нарнн хүдэлэсые харуулха hэдэлгэ хэнэ. Гараhан ном тухай манай Буряад литературын шүүмжэлэгшэдэй, уран зохёолшодой, уншагшадай hанамжа дурадхалаа дэлгэрэнгыгээр хэлэхэ байhандань hэжэг багаханшье түрэгдэнэгүй. Юуб гэхэдэ, тус зохёолые уншаад байхада, амгалан тэнюун байха бодол хүнэй зосоо үлөөнэгүй.

Уншагшад шэнэ гараhан энэ номые ханамжадаа абажа, hонирхохо аабза гэжэ найдагдана.

Ц. ХАМАЕВ.

МҮНДАРГАНУУДАЙ оройнуудай саhаар хушагданхайна, Түнхэнэй голдо мал адууhан намжараар бэлшэ-

Л. ИРИНЦЕЕВЭЙ фото.

Илья НАМСАРАЕВ

ШЭЛГЫН ДАБААНАЙ ОРОЙДО

РАССКАЗ

Гатаб гэдэргээ эрьежэ хараад, дороhоо абажа гүнзэгыгөөр hанаа алдаба. «Баарhан даа, дан лэ үтэлшоо. Залуудаа ямар hэм? Э-эх даа, дурдаадшье яалай» гэжэ тэрэ аалиханаар аман соогоо шэбэнэбэ.

Гатаб тэрэниие гэртэнь үлдөөд туршаа. Яашье бусажа үгэхэгүйдэнь, дээгүүрнь буудаад айлгаха гэхэдэньшье үрэ гараагүй. Нохойнь гээгдэhэн аад, нэгэ хэды болоод дахин хүсөөд ерэхэ юм.

Яахаб теэд. Эгээл үнэн нүхэрынь ха юм. Тэрэнэй наhан соо хоюулан хада уулын бүхы зүргэнүүдые бултыень хээлээ ха юм. Бороотойшье, саhатайшье сагта түүдэгэй хажууда зэргэлэн хэды олон hүнинүүдые үнгэргөөб даа. Хэды амитанай ами таhалжа, «нүгэл шэбэлыень» тэн адляар хубаагаа юм, бү мэдэе...

Тэдэнэр hүниин хара хүнжэлэй Шэлгын дабаае эхэ хүнэй түрэhэн үриеэ энхэрhэндэл мэтэ бөөмэйлхэ үеэр хормойдонь хүрэбэд.

Хоёр нүхэд хуушанайнгаа заншалаар зэргэлэн hуужа эдеэлээд, нюргалан унтахаяа хэбтэбэд. Дээрэнь одо мүшэд эмнилдэнэ.

Долоо гү, али найман жэл болоо ёhотой. Намар hэн. Гатаб шэнэ саhанай үеэр Пантааситаяа нэгэ гүрөөhэнэй мүр мушхэжэ ябаhаар. Айнагай хойто үбэртэ дүрбэн шонотой нюур нюураараа уулзашоо hэн. Тэдэ мүрдэжэ ябаhан олзыень үрдижэ буляагаад, дээрэнь «найрлажа» байгаад бэлэй. Буутай хүнэй хүрэжэ ерээшье haaнь, шононууд айжа тэрьедэнгүй урдаhаань добтолоо. Хэрбээ Пантаасиин үгы байгаа haaнь, юун болохо hэм? Гатаб хоёр аматаараа хоёрыень алдангүй мухарюулаа. Теэд нүгөө хоёртонь буугаа hомолжо үрдеэгүй. Галзуурhан арьяатадай Гатабта аhахаяа арбаад алхам дүтэлөөд ябахадань харгыень нохойнь хаагаа hэн. Энээхэн хоорондо тэрэ буугаа hомолжо үрдеэ бэлэй. Боро хараан таhаржа байгаа. Эгээл тэрэ хирэдэ шононуудай нюдэд эдэ одо мүшэдтэ адли hэн шуу.

Үшөө нимэрхүү ушар хаана дайралдаа бэлэй. Аа, hанабаб. Тэрэ жэл баабгайнууд дэмырэлдээ hэн. Сорогой эхиндэ hэн хаш. Мүн даа, тэндэ баhал Пантаасимни туhалаа. Пантааси... Анхан юундэ иимэ нэрэ үгөө hэнбиб. Пантагар хөөрхэн амитан хүл доогуурни орёолдоод hалагшагүй hэн.

Хажуудахияа харахадань, баhал унтанагүй. Нюдэд соонь хадын оройдохи одо мүшэд собхоролдон наадажа сүлөөгүй. Нюдэдэйнь анигдаагүйдэ тэдэнэр аляархалдажал байха.

Үглөөгүүр табан саг багта Гатаб hэрибэ. Үүр сайжа, ойро тойрон байhан хаданууд харанхы cooho элихэн болон гараад ерэнэ. Эгээл энэ үеэр гүрөөhэд Шэлгын дабаа уруудажа, хормойдохи hужаагтань ородог заншалтай.

Ангуушан түргэн бодоод, ябагалхаяа гараба. Пантааси нюдөө халта нээжэ, эзэээ хараад, амаа ангайжа амтатайгаар нэгэ удаа hуняагаад, нюдөө анижархиба. Тэрэ үглөөнэй агналгада эзэмни гансаараа ошодог гэжэ анханhаа хойшо мэдэдэг.

Гатаб дабаанай залуухан шэнэhэн модод соогуур дээшэлбэ. Дабаанай дорохи ожорhотой hужааг альган дээрэ мэтэ хараатай. Гатаб хёрхоор хараашална. Наран—дабаанай саана. Тиимэhээ нэгэ бага бүрүүлшэг.

Гэнтэ урдань тээ холохон нэгэ юумэн мододой хоорондуур бүрэлзэхэдэл гэбэ. «Харгыемни хүндэлэн гүрөөhэн гаража ябана хэбэртэй» — гэжэ тэрэ бодобо. Үнеэхинь дахин бүрэгэд гэбэ. Үгы, энэшни харгыемни отолно бэшэ, харин урдамни ябана. Ямар жэгтэй юумэ гээшэб? — гэжэ Гатаб гайхаба. — Үглөөгүүр үлэн гүрөөhэнэй Шэлгын дабаае үгсэжэ ябахыень нэгэтэшье хараагүйлби».

Ангуушан тэрэнэй хойноhоо марьяан мүрдэбэ. Үдхэн шэнэhэтэ ой барагдажа, нэгэ жэгдэ hөөг бургааhад эхилбэ. Гатабай нюурhаа хүлhэн адхарба. Теэд гэшхэдэлээ заахашье аалидхангүй үсэдөөр дабажал ябана.

Урдахинь нэгэ бага хүсэгдэхэдэл гэбэ. «Хаана ошохо hэмши? Хүсэгдэхэл байхаш. Нэгэ дахин hайса харагда. Гатаб шагааhанаа алдахагүйл байха».

Тиигэ тиигэhээр ангуушан нэгэ мэдэхэдээ дабаанай алтан орой дээрэ гаража ябаба. Эндэ тэрэ үглөөнэй нарантай сэхэ золгобо.

Үнеэхинь хаана гээшэб? Һайнаар шэртэжэ харан гэхэдэнь, дүтэхэн hагсайhан бургааhанай hүүдэртэ тэрэ шарлан гонзойжо хэбтэбэ. Гатаб миисгэй мэтээр hэмээхэнээр марьяаба. Буугайшье замаг шэмээгүйхэн татагдаадхина. Тиижэ байтарнь, хүл доронь мүшэр хухаршаба. Аншье энэ абяа дуулаhаар гүйжэ бодошобо.

«Бурхан зайлуул!» Иимэ юумэ харахын оронда хоёр нюдэмни hохор болог!» Табяад алхам урда тээнь өөрынь шара нохой эзэээ заахашье хорогүйгөөр хараад зогсожо байба.

Мүн даа, өөрынь шара Пантааси. Теэд эзэндээ бүхы наhаараа үнэн сэхэ ябаhан нохойнь агнуурнин ёhо заншалые яахадаа иимэ бүдүүлигээр эбдэбэ гээшэб! Наhан соогоо эзэнэйнгээ үгэ нэгэтэшье хүндэлэн алхажа гараагүй бэлэй. Харин мүнөө... «Үбгэржэ буурал сэсэн болоhон хойноо юу хэбэ гээшэб! Хүлисэхэгүйб. Зэмэээ амасаг урбагша!».

Буугай дуун Шэлгын дабаае хайра гамгүйгөөр ташуурдажархиба. Пантаасинь hульмагад гээд, байра дээрээ нара зүб нэгэ дахин аалиханаар эрьелдэбэ. Тэрэ унабашьегүй, гангинабашьегүй. Нохой боложо түрэhэнhөө хойшо дахажа ябаhан эзэээ гайхангяар шэртээд байшаба. Гатаб буугаа шагааhан зандаа. Буугайнь хараа соо Пантааси бороогой хүндэ бөөн үүлэн мэтэ нэгэ дүтэлэн, нэгэ холодон тамарна. Гатаб тэсэнгүй нюдөө шэб анижархиба.

Тэрэнэй нюдөө нээхэдэ, Пантааси урдань байбагүй. Ангуушан буугаа шэдэжэрхёод, байра дээрэнь гүйжэ ошобо. Ногоон соо элбэгээр адхарhан шуhан бургааhанай забhараар гэрэлтэhэн наранай туяада аhажа байhан гал мэтэ улааран харагдаба. Тэрэнэй дүлэн шэрэгдэhэн аргамжадал мэтэ бургааhан руу годирhон аад таhаршаhан байба.

— Нүхөөр!—гэжэ ангуушан өөрөөшье мэдэнгүй зэрлигээр хашхарба.

Теэд тэрэнэй хашхараае гансал Шэлгын дабаанай сууряан шэшэрэн дабталсаба...

«ШИНИИ ЗҮРХӨӨР, ДҮҮХЭЙ, ШАГНАНАБ ЭНЭ ДЭЛХЭЙ!»

МАНАЙ УРАН зохёолшодой холбооной гол уялга, зорилгонуудай нэгэн юуб гэбэл, залуу уран зохёолшодтой хүдэлхэ, тэдээндэ туһалха, шэнэ хүсэн, уран бэлигые элирүүлхэ, дэмжэхэ хэрэг болоно ха юм. Хирэ хирэ болоод лэ манай Холбооной дэргэдэ залуу зохёолшодой шүлэгүүд, туужанууд, номуудшье зүбшэн хэлсэгдэдэг. Тиихэдэ 3—4 жэл болоод лэ эхилэн бэшэгшэдэй болон залуу уран зохёолшодой конференцинүүд үнгэргэгдэнэ. Конференци бүхэн шэнэ зохёолшые, шэнэ уран бэлигые элирүүлжэ, үргэн замда гараха хэрэгтэнь юрөөлэй һайхан үгэнүүдые хэлэн дэмжэдэг гээшэ. ааб даа.

Литературада шэнэ хүсэнүүдэй ерэхэ ушар бүхэн нэгэл конференци, суглаантай холбоотой байдаг. Һанаад үзэе. Республикымнай мэдээжэ поэт Николай Дамдиновшье баһал өөрын конференцитэй байха. Тиихэдэ 1959—60 онуудые һанахада, Дондок Улзытуевай «Арбан табан дуунай» аялга абаһаар лэ досоо ороодхино. Иигэжэ һубаряад лэ ерэжэ байдаг шэнэ хүсэнүүд хадаар, газар доогуур харгадангүй урдадаг булагуудта адляар, хэзээ нэгэ сагта, хаанашьеб дэлбэ сохин дээшээ харьялан гаража, һайхан уһан—уран зохёолой долгёор арад зоноо ундалуулжа эхилдэг ха юм.

Буряад литература болон искусствын түрүүшын декадын урда тээхи нэгэ ушарые элихэн һананаб. «Энхэ-Булад баатар» оперын репетицидэ бидэ олоороо ошодог һэмди. Сценэ дээрэ хоёр танигдаагүй артист бии болобо. Эдэмнай хэд гээшэб гэхэдэ, үндэр хүбүүниинь — Батажабай, набтарханиинь Малакшинов болобо. Мүнөө харагты. Даширабдан Батажабайн номууд ганцашье манай Буряадта бэшэ, үргэн дэлгэр орон соогуурнай мэдээжэ болонхой.

Зохёолшо бүхэн өөрын багшатай, харгы замыень заажа үгэдэг хүнтэй байдаг. Тиихэдэ (Б. Санжин, Д. Мижидон, М. Имехенов бидэ дүрбэн Буряадай номой хэблэлдэ редакторнуудаар ажалладаг һэмди) «Холын городто» гэһэн роман бэшэһэн Платон Ильич Малакшинов үглөө бүхэндэ шахуу Жамса Тумунович Тумуновай үүдэ татан орохо. Буряад хэлэн дээрэ бэшэгдэһэн тэрэ романиинь Жамса Тумунович һайса заһаһан юм. Тиигэжэ энэ зохёол уншагшадта хүрөө һэн.

30—40-өөд онуудта шэнэ зохёол бүхэн уран зохёолшодой һайндэр болодог бэлэй. Олоороо суглараад, үрдилдэжэ байгаад, шэнэ шүлэг, рассказуудые уншадаг, зүбшэдэг һэмди.

Ц. Доной «Брынзын санха» гэжэ зохёолой үшөө типографида хэблэгдэжэ байхада, гранкануудыень оложо уншадаг бэлэйбди. Би мүнөө һанахадаа, юундэ тиихэдэ иимэ ехэ эдэбхи, шунал байһан юм гээд һанадаг һэм. Энэ ушарые олон ондоогоор тайлбарилжа болохо ааб даа. Зүгөөр тэрэ үедэмнай буряад литература һаял мүндэлжэ байгаа гээшэ. Энээниие мартажа болохогүй.

Һайнаар, уран гоёор бэшэгдэһэн зохёол бүхэн арад зондо, уншагшадта анхарагдангүй, тэдэнэй һайшаал, шүүмжэлэл үзэнгүй үнгэрдэггүй ха юм. Арадай хёрхо нюдэн—эхэ, эсэгын энхэргэн нюдэн. Арадай уужам сэдьхэл — эхэ эсэгын налархай сэдьхэл.

Ахамад уран зохёолшодой гайхамшагта мүрнүүдые дахин дахин уншажа, тэдэнэй уран бэлигэй ямар хурсые үзэжэ, тэдэнэй зохёолнуудые залуу хүнүүдтэ сэжээр мэдэжэ ябадаг һаань, ямар һайн бэлэй. Цэдэн Галсановай гайхамшагта «Павел Балтахинов» поэмэһээ нэгэ хэдыхэн мүр дурдая.

Таб-таб табгайнь түбэрээ
дуун.
Таха булад туруунайнь
сахилгаан дуун.
Хан—хазаарайнь хаялаа дуун.
Хатуу мүнгэн дүрөөгэйнь
ханхинаа дуун.

Тиихэдэ Чимит Цыдендамбаевай шүлэгэй мүрнүүд сэжэһээ гарадаггүй.

Улаахан залаашни, намаашни
хэдыб?
Арюухан талыемни гоёонол
мэдыш.

Зүб даа. Бидэнэр өөһэдынгөө литературада дуратайбди. Мүнөө үедэ үндэр, һайн шанартай зохёолнууд арад зондо хэрэгтэй. Философско гүн, формоороо национальна, удхаараа социалис, бэлигтэй зохёолнуудые арад зомнай хүлеэнэ.

Зохёолшон бүхэнэй литературада ерэһэн зүргэ харгынууд ондо ондоонууд ааб даа. Жэшээлхэдэ, манай литературын һуури табигша Хоца Намсараевай ажабайдалай университет гараһан байгаа һаа, мүнөөнэй зохёолшодой олонхинь М. Горькийн «университедые» дүүргэһэн байха юм. Зохёолшодоймнай дунда үеынхид эрдэм һургуулияараа, теоретическэ талаар тон һайн бэлэдхэлтэй гээшэ. Тэдэниие омогорхолтойгоор дурдаха дуран хүрэнэ. Эдэнэр хэд бэ гэхэдэ, Цырен Шагжин, Барадий Мунгонов, Дамба Жалсараев, Исай Калашников, Африкан Бальбуров, Цыденжаб Жимбиев, Чимит-Регзен Намжилов, Николай Дамдинов, Цырен-Базар Бадмаев, Гунга Чимитов болон бусад болоно.

Энэ үеынхидтэ нилээд ехэ уялга, даабари ашагдаа гээшэ. Юуб гэхэдэ, мүнөө үедэ буряад литературын голынь боложо, залуу зохёолшодые хүмүүжүүлхэ, дэмжэхэ, һургаха уялга «хүзүүн» дээрэ унахал ёһоороо унана ха юм.

Дороһоо гаража, «далижажа» ябаһан зохёолшод манайда олон юм ааб даа. Цырен-Дондог Хамаев, Лопсон Тапхаев, Мэлс Самбуев, Доржи Эрдынеев, Матвей Осодоев, Владимир Митыпов, Ким Балков, Сергей Цырендоржиев, Борис Сыренов болон бусадай нэрэнүүдые дурдангүйгөөр буряад литературые ой ухаанда багтаахань хүшэр даа.

Һүүлэй һүүлдэ манай «эхэнэрнүүдэй поэзи» тухай хэдэн үгэ хэлэхээ һананаб. Буряадай зохёолшодой «хоорые» һайн адагалжа хараа һаа, бултадаа шахуу эрэшүүл байха. Хэды тиибэшье энэ «хоорой» дуун соо нариихан, ирагуу хоолойн аялга заатагүй дуулахат. Эдэ нариихан аялганууд, минии һанахада, яһала гэмгүй зэдэлнэ гээшэ ха.

Манай эхэнэр зоной шүлэгүүд эрэшүүлэйхиһээ онсо илгардаг гэхэдэ, алдуу болохогүй. Эхэнэр хүнэй нюдэн ондоохоноор юртэмсэ дэлхэйе харадаг гээшэ. Тиигээдшье уран шүлэг, уянгада эхэнэрнүүдэй хандалга баһа ондоол ха.

Энэмнай иихэдээ эхэнэр шүлэгшэд, зохёолшод гээшэ өөрынгөө уйтахан «сахариг» байха бэшэ ааб даа.

Манайда хонгёо дуутай шүлэгшэ эхэнэр, басагад бии. Залуу шүлэгшэд Галина Раднаева, Светлана Гырылова, Людмила Олзоева, Цырен-Ханда Хубитуева, Долгор Доржиева болон бусадай зохёолнууд уншагшадта мэдээжэ болоо.

Тиихэдэ Цырендулма Дондогой дүрбэн номой автор болонхой. Эдир үетэниие хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ поэтессын хэһэн ажал угаа ехэ. «Буряад үнэн» газетэдэ һара бүхэндэ гарадаг «Хонхо», «Һургуули—шабинар—түрэлхид» гэһэн тусхай хуудаһанууд энэ хүнэй гараар хэгдэһэн байха. Хэды олон очерк, зураглал, репортаж поэтессэ бэшээ гээшэб! Һүүлэй үедэ поэтессэ прозоор бэшээд туршадаг болоо. Энэнь һайшаалтай. Һаяхан «Буряад үнэнэй» октябриин 2-ой номерто Цырендулмын толилуулһан «Уянгын дэбтэрһээ» гэһэн гаршаг доро гараһан шүлэгүүд ехэл һайн, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмэ байна. Шүлэгшые энэ амжалтаарнь амаршалая!

Манай «хүндэ артиллери» — прозаигууд Ольга Серова Раиса Белоглазова хоёр һүүлэй үедэ һайн лэ хүдэлжэ байна. Тэдэнэй роман, туужанууд үргэн олон уншагшадта мэдээжэ болоо.

Залуу поэзи тухай иигэжэ үгэеэ эхилхэдээ, эдир шүлэгшэдтэ иимэ юумэ хэлэхэ дуран хүрэнэ. Ахамад зохёолшодойнгоо арюун замаар алхалжа, тэдээнһээ һургаал абан, парти, правительствынгаа халуун анхарал доро арад зонойнгоо ажабайдал, эрмэлзэл, бодол, хүсэл, баярые уран гуурһаараа, уран образуудаар харуулжа байгыт!

Шинии зүрхөөр, дүүхэй,
Шагнанаб энэ дэлхэй!

Цырен-Дулма ДОНДОКОВА,
поэтесса.

Орлигой дунда һургуулиин хүгжэмшэд.

Д. ДУГАРОВАЙ фото.

ХУБҮҮМНАЙ СЭРЭГЭЙ АЛБАНДА

СЕРЖАНТЫН НАМТАРҺАА

Сэрэгэй албан. Элдэб абари зантай хүбүүд сугларлаг лэ даа. Нэгэ зариман абаһаар хүнэй анхарал татажа, олондо хүндэтэй болошодог.

Геннадий Алданов сүлөөтэй сагай олдоо һаа, домино «сохёод лэ» һуушадаг. Мүнөөшье доминогой столдо бүхөөр лэ «няалдаа» хэбэртэй. Гентэ ээм дээрэнь хэншьеб гараа хүндөөр табижархиба. Алдановай эрьежэ харахада, Найдан Чимбеев миһэлзэн зогсобо:

— Ши, Гена, доминоһоо ондоо юумээр һонирходоггүй хүн гүш даа?

— Юугээр?

— Библиотекэдэ ошожо үзөө һэн гүш?

— Үгы.

— Спортгородогто?

— Зай, хашартай. Юугээ хүниие гэнтэ мүшхэбэ гээшэб?

— Эх, Геннадий, хүн шамда һайниие хүсэнэ ха юм даа. Бодол даа, ябая.

— Хайшаа?

— Ябая, ябая!..

Тиигээд Найдан Геннадиие гарһаань хүтэлөөд ябажархиба. Тэдэнэр яба ябаһаар, спортгородогто хүрэжэ ерэбэ.

— Бари.

— Үгы, энэ боксёрой бээлэйгээр юу хэхэбиб? Энээнһээшни айдаһам хүрэдэг лэ,—гээд Геннадий Алданов хамараа баряад үзэбэ.

— Юунһээ айгаа хүмши? Спортһоо айха гэжэ яаха юм? Тэрэ гэһээр жэл үнгэрөө. Мүнөө Алданов танихаар бэшэ болоо. Боксёр, самбист, гүйгэшэ— иимэ хүбүүн болошоо. Харахада түхэлгүйшэг, бэгзынги бэень гулдагар сэхэ, ээмынь үргэн болөшоо. Юрэдөө, спортһоо наһан соогоо һалахагүй аабза. Тиихэдээ Чимбеевые баяртайгаар ходо һанажа ябахал.

Зүб даа, Чимбеевые олон хүн һайнаар һанаха ёһотой. Юундэб гэхэдэ, Найдан олон хүбүүдые спортдо дурлуулаа бшуу.

Өөрөө Найдан спортгүйгөөр амилжашье шадахагүй хүн гэжэ нүхэдынь хэлсэдэг. Нээрээшье, хүбүүн сэрэгэйнгээ һуралсалда эрхим амжалта туйладаг. Мэргэн буудагша. Ангуушанай хүбүүн. Өөрөө агнууриин зүргэ дахадагшьегүй һаа, эсэгынгээ мэргэн нюдые һажаагаа гээшэ ха.

Хүбүүн Загастайн дунда [...] гуули дүүргээд, Ивалгын [...] лиоративна техникумдэ [...] юм. Тэдэниие дүүргээд, [...] совхоздо инженер-гидрот[...] тушаалда хүдэлөө.

Һургуулидашье, техни[...] һуража, совхоздо хүдал[...] байхадаа, спортһоо бол[...] һэн. Илангаяа бокс, хүнгэн ат[...] тикэ дурыень татадаг һэн. Тэ[...] гээр разрядтай болоод, армид[...] тагдаа бэлэй.

Мүнөө Чимбеев волей[...] гарай бүмбэгөөр, граната [...] гээр хоёрдохи разрядтай болон[...]

Залуухан сержантын на[...] хуудаһа ирахада, иимэл даа. [...]

В. ЧЕРНЕ[...]

Д. Д. АЮШЕЕВ

Буряадай профессиональна хүгжэмэй искусствын үндэһэ һуури табигшадай нэгэн, Буряадай АССР-эй арадай артист, композитор Дандар Дампилович Аюшеев 1971 оной октябриин 19-дэ саг бусын аюулда дайрагдажа, наһа бараба.

Д. Д. Аюшеев 1910 ондо Түнхэнэй аймагай Нуган нютагай үгытэй таряашанай бүлэдэ түрэһэн, хүшэр ажал, дутаха дундадаха гээшые багаһаа үзэһэн байгаа.

Агууехэ Октябрь ерээдүйн композиторай хуби заяае хубилгаа. Хүгжэмэй талаар онсо бэлигтэй байжа, 1931 ондо Улаан-Үдын хүгжэмэй театральна училищида һураһан, дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр Свердловскын консерваторидо ороһон юм. Һуралсалаа дүүргээд, хүгжэмэй зохёолнуудые найруулгаар олон жэлдэ ажаллаһан, республикын уран бүтээлэй коллективүүдтэ хүгжэмэй ба эмхидхэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулһан намтартай. 1943 онһоо 1962 он хүрэтэр Буряадай Композиторнуудай холбоое толгойлоо, 1962 онһоо хойшо Холбооной правлениин гэшүүн байгаа.

Д. Аюшеев бэрхэ композитор байһан туладаа, Буряадай профессиональна хүгжэмые ехэ дэлисэтэйгээр хүгжөөлсөө.

Д. Д. Аюшеевэй бэшэһэн оперно трилоги («Анда нүхэд», «Аха дүүнэр», «Саян» гэжэ оперонууд) хүгжэмэй искусствын хүгжэлтэдэ ехэ хубита нэмэри боложо оронхой. Эдэ зохёолнууд доторнь ород, буряад арадуудай агууехэ хани барисаанай хараа бодол, Буряад ороной ажабайдал эли тодоор найруулагдан харуулагдана.

Д. Аюшеев наһа бараханаа хэдэхэн үдэр урид ёһо-заншалай орёо асуудалнуудые тайлбарилһан «Сагаан хатан» гэжэ шэнэ оперо бэшэжэ дүүргэһэн байна.

Д. Аюшеев мүн баһа симфоническа хэдэн зохёолнуудые бүтээһэн, зүжэгүүдэй ба кинофильмнүүдэй хүгжэм, буряад арадай хүгжэмэй оркестртэ хэрэглэгдэхэ кантатанууд, зүжэгүүдые бэшэһэн, фортепьянна зүжэгүүд, дуунууд, романснуудые зохёоһон юм.

Д. Аюшеев—1944 онһоо КПСС-эй гэшүүн, республикын олониитын ба политическэ ажабайдалда эдэбхитэйгээр хабаададаг, хүдэлмэришэд, колхознигууд болон һурагшадтай ходо уулзадаг байгаа. Бухэроссин хоорой бүлгэмэй Буряадай отделениин правлениин түрүүлэгшэ байхадаа, Буряад орондо хоорой искусство хүгжөөхын тула ехэ оролдолго гаргаа.

Буряадай хүгжэмэй искусство хүгжөөхэ хэрэгтэ Д. Д. Аюшеевэй габьяануудынь парти, правительствын зүгһөө үндэрөөр сэгнэгдэһэн: Ленинэй орденоор, медальнуудаар шагнагдаһан, тэрээндэ Буряадай АССР-эй арадай артистын ба искусствын габьяата ажал ябуулагшын хүндэтэ нэрэ [...] олгогдоһон байна.

Буряадай соёл болон иск[...] вын түүхэдэ батаар ороһон Да[...] Дампилович Аюшеевэй нэрэ[...] рэнэй бэлигые хүндэлдэг хүн[...] дурасхаалда хэтын хэтэдэ үл[...]

А. У. Модогоев, Б. С. Се[...] Н. Б. Пивоваров, К. М. [...] вода, А. А. Бадиев, В. Г. [...] ков, В. Ф. Лысов, А. С. [...] А. М. Беляков, А. Б. Бар[...] В. И. Дубровский, М. Ф. [...] ханов, В. А. Сахьянов, [...] Щекотов, Б. Б. Ямпилов, [...] Нимаев, Ж. А. Батуев [...] Жалсараев, М. М. [...] С. В. Ангапов, Г. П. М[...] Д. Ш. Яхунаев болон [...]

ДАБХАР БАЯР

Бүри һаяшаг һэн. Тэрэ үдэр Хориин совхозой Ааланай отделенидэ хүн зон хүлгөөтэй байба. Бүгдөөрэн һайндэрэйхеэр хубсаланхай, ажал хүдэлмэри тухайдаа хөөрэлдэжэ, хүхилдэжэ байба,

Баясаншьегүй яахаб даа. Ажалша бэрхэ малшад, таряашад өөрынгөө һайндэрые тэмдэглэжэ, ажалай дүн согсолжо байгаа бшуу. Баясахынь баясаашье бэлэй. Шухаланьгэхэдэ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда баатарлигаар наһа бараһан нютагайнгаа хүбүүдэй гэрэлтэ һайхан дурасхаалые мүнхэлжэ, хүшөө-памятник нээһэн байна.

Үдэрэй хоёр сагта совхозой парткомой секретарь С. Б. Цындыжапов дурасхаалай хүшөө-памятник нээлгын митинг нээгээ. Энэ митингдэ нютаганхидһаа гадна, дайнай ветеранууд, мүн аймагай военком Н. Г. Жабдоржиев, Хэжэнгын райвоенком Д. Ринчиндоржиев, КПСС-эй Хориин райкомой секретарь Д. Д. Дагбаев болон бусад хабаадалсаа.

Сагаан бүдөөр нэмэрэгдэнхэй хүшөөгэй ойро дайнай ветеранууд Базар-Дара Лхасаранов, Рабдан Мижитов ошожо, тэрэ бүдыень аргаахан һэхэжэ абана. Дайнай харгыгаар ото ябалсаһан тула хүшөө нээхэ эрхэдэ хүртөө ха юм.

Гимнын һүр жабхаланта аялга зэдэлнэ. Хүшөөгэй хоёр талада солдадуул хүндэлэлэй харуулда жагсана. «Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнда баатарлигаар наһа бараһан нютагайхидтаа, аша гушанарһаань» гэжэ уншахадаа сэдьхэлээ уярха, омогорхохошье ушар гарана.

Дайнай газарһаа бусаагүй, баатарай үхэлөөр наһа бараһан Чимит-Доржо Абидуев, Бимба Антонов, аха дүүнэр Галсан, Бато Гуруевууд! Олон даа.—Бүхыдөө 34 хүнэй нэрэ обог алталмал үзэгүүдээр аржытар бэшэгдэнхэй.

Бүгэдэндэ хүндэтэй Б. Лхасаранов хүшөөгэй ойро дүмүүхэнээр ошоод, саг зуура бодолгото болоһоной удаа:

— Түрэл ороноо эрэлхэг зоригтойгоор хамгаалжа наһа бараһан нютагайнгаа хүбүүдые хэзээдэшье мартахагүйбди. Иимэ аюулта дайн хэтэ мүнхэдөө сарагдаг. Манай хүүгэд, аша гушанар дайнай үүлэ бү хараг! —гэжэ хэлэхэдэнь, хүнүүд бүгэдөөрэн аниргүй зогсоо бэлэй.

Митинг дээрэ райвоенком Н. Г. Жабдоржиев, Хориин сельсоведэй түрүүлэгшэ М. Т. Арефьев, тракторно-таряан ажалай бригадын бригадир Г. Б. Дашабалданов, партиин райкомой секретарь Д. Д. Дагбаев гэгшэд үгэ хэлээ. Эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэжэ, баатарлигаар наһа бараһан хүбүүдэй гэрэлтэ һайхан дурасхаалда дохёо-салют үгтэбэ. Һүүлдэнь хүшөөгэй доро баглаа сэсэгүүдые табяа. Советскэ Союзай гимнын аялга дахинаа зэдэлжэ, митинг дүүрэбэ. Тиигэбэшье хүнүүд гэр гэртээ ошоодүй, харин клубтаа оробод. 150 хүнэй һууритай шэнэ клуб уран гоёор шэмэглэгдэнхэй. Клубайнь ханануудаар «Юһэдэхи табан жэлэй хараанууд», «№1 отделениин табан жэлэй түсэбүүд» гэһэн стендүүд, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүдэй портредүүд үлгэгдэнхэй.

Шэнэ клуб толлолго олоной баяраар дүүрэә.

Б. ЛАЙДАПОВ.

ХИЛЫН *Саанаһаа* РАДИО ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ

АЖАЛ БА КАПИТАЛАЙ ТЭМСЭЛ

НЬЮ-ЙОРК. США-гай засагаархид Тафта-Хартлиин хархис хуули хэрэглэн, ороной баруун эрье шадарай докернуудай забастовкые 80 хоногоор хорёод, зүүн эрье шадарай буһалгаалжа үргэлжэлһөөр байгаа докернуудые хүдэлмэридэнь бусааха хэмжээ абана. Филадельфиин портын 5 мянган докернуудые хүдэлмэреэ дары һэргээхыень уялгалһан тогтоол эндэхи сүүд гаргаба.

РАВАЛПИНДИ. Лахортохи Ахмед Абдул Ганиин бүд нэхэдэг фабрикада забастовко болоһоор. Тэрэшэлэн Лахорой бусад хэдэн предприятинуудай, тэрэ тоодо хлопок ээрэдэг фабрикын, Рашидай бүд нэхэдэг фабрикын, тамхинай ба мылын фабрикануудай хүдэлмэришэд буһалгаалжа байна. Эдэнэр ажаллаха арга боломжо һайжаруулха, профсоюзуудай эдэбхитэдые мүрдэдэг, хашадаг ябадал болюулха эрилтэ табина.

ПАРИЖ. Франс Прессэй бүхы телетайпууд зогсошонхой. 24 часай забастовко хэхэ гэжэ энэ агентствын журналистнуудай хамтын суглаан шиидхээ. (ТАСС).

Патриодуудай сохилто

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай патриотическа хүсэнүүд дайсанда эсэргүү сохилтонуудые хэжэ үргэлжэлһөөр. Даб дээрэхи мэдээнүүдэй ёһоор, сентябрь һара соо дайсанай сэрэгүүд дүн хамта 4500 хүнөө алуулжа, шархатуулжа алдаһан байна. ВИА агентство энээн тухай мэдээсэбэ.

Урда Вьетнамай патриодууд октябриин тэнгһээ урагша түбэй платын райондо американ-сайгон сэрэгүүдтэ эсэргүү сохилтонуудые хэжэ, тэдэнэй 240 солдат ба офицернүүдые хүлһөөнь буулгаа.

ЧТК-гай МЭДҮҮЛГЭ

ПРАГА. (ТАСС). ЧССР Ирландида буу зэбсэг үгэнэ гэжэ Англиин хэблэлдэ гараһан худал хуурмаг мэдээсэлнүүдые ЧТК агентство буруушаана. Эдэ баталамжанууд — ямаршье үндэһэ баримтагүй, шал худал. Империалист этэгээдүүдэй зүгһөө ЧССР-тэ эсэргүү шэглэлтэй гүжэрдэлгэ, бусад оронуудтай Чехословакиин харилсаае муудхааха зорилготой ябуулга болоно гэжэ ЧТК-гай мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

ДЕМОКРАДУУДАЙ БУРУУШААЛГА

БОНН. (ТАСС). «Рейх» гэжэ дивизиин урдын солдадууд ба офицернүүдһээ бүридүүлжэ «заншалта союз» гэдэгые эмхидхэн байгуулха зорилгоор Бавариин Розанхейм гэдэг багахан городто урдын эсэсовецүүдэй сугларһые Баруун Германиин демокрадууд эрид буруушаана. «Рейх» дивизиин эсэсовецүүд Франциин Орадур гэжэ городые 1944 ондо һандааһанай, тэндэхи хүн зоной олонхиие үгы хэһэнэй түлөө харюусалгатай байһаниинь мэдээжэ.

Нацизмын үедэ мүрдэгдэн хашагдаһан хүнүүдэй нэгэдэл —антифашистнуудай холбоон гэжэ Баруун Германидахи томо эмхиин президиум эсэсовецүүдэй энэ сугларалгые эрид буруушаана. Юуб гэхэдэ, Нюрнбергдэхи уласхоорондын сэрэгэй трибунал СС-эй эмхиие гэмтэ эмхи гэжэ тоолоһон юм.

Тэрэшэлэн профсоюзуудай ба залуушуулай эмхинүүд, Баруун Германиин коммунис партиин түлөөлэгшэд урдын эсэсовецүүдэй «слёдые» буруушааһан мэдүүлгэ тунхаглаа.

Албанай хэрэгээр айлшалба

САНТЬЯГО. (ТАСС). Чилиин президент Сальвадор Альенде гэгшын уряалаар Чилиин Антофагаста хотодо Аргентинын президент Алехандро Лануссе ерэбэ. Алехандро Лануссе, тэрээнтэй суг ябаһан хүнүүдые Антофагастын аэропортдо Чилиин президент Сальвадор Альенде болон бусад Чилиин хүтэлбэрилэгшэд халууһаар угтаа.

ТАҺАЛГАРЯАГҮЙ СУБАНА

КАЛЬКУТТА. (ТАСС-ай тусхай корр.). Сергей Буланцев иигэжэ дамжуулба: Зүүн Пакистанай хэсүү байдалда ороһон хэдэн мянган гражданинууд хоргодохо ба хоолойгоо тэжээхэ газар бэдэржэ, Инди худар үдэр бүри зугадан орожо үргэлжэлһөөр. Эдэнэр үлэн хооһон байдалһаа, Пакистанай засагаархидай мүрдэлгэ хюдалгаһаа, хуули буса аашануудһаа зугадана. Зүүн Пакистантай хилэлдэг Индиин районууд хүн зоноор дүүрэшэнхэй. Баруун Бенгалиин, Трипурын, Ассамай ба Мегхалайн һаяхан уһанай үертэ дайрагдаһан харгынуудаар хашагдан зугадагшад гасалан зоболондо дайрагдаһан, ута замда зүдэрһэн хүнүүд һалиралдана. Эхэнэрнүүд нялха үхибүүдые гар дээрээ үргэнхэй, боргожоһон үхибүүд ба эрэшүүл гэрэй хэрэгсэлэй зүйлнүүдые нюргандаа үргэлэнхэй дабшана. Хура бороогой үеын дүүрэһэн туладань, хашагдан зугадагшад харгын хажуугаар, хээрын сагаан талада хонохоор тогтоно. Холерэһээ, бусад халдабарита үбшэнүүдһээ һэргылхэ тарилга тэдээндэ хэгдэнэ, медицинскэ түрүүшын туһаламжа үзүүлэгдэнэ, эдеэ хоол ба сэбэр уһан үгтэнэ. Тингэһэнэй һүүлээр лэ тэдэнэр тусхай лагерьнуудта ошоно.

«Индидэ мүнөө 888 тиимэ лагерь бии. Хашагдан зугадаһан 6 миллион 800 мянган хүн тэндэ байна. Гэхэ зуура, мүнөөдэрэй байдалаар, Индиин газар нютагуудта Зүүн Пакистанай 9 миллион 300 мянган гражданин ерэнхэй. Инди худар үдэр бүри 30.000 мянган хүн зугадан ерэнэ»,—гэжэ Ажалай ба ажалда оруулха министерствын секретариин орлогшо Б. К. Синха хөөрэнэ.

Хашагдан зугадагшадай зариманиинь Зүүн Пакистан худар бусажа ерээ гэһэн Пакистанай хэблэлэй мэдээсэлнүүдые шэнжэлхыень Б. К. Синхае гуйбабди. Тэрэ иигэжэ хэлэбэ: хэдэн бүлэнэр орон нютагтаа бусахые хүсэһэн байгаа. Теэд тэдэнэй хилэ гараха үедэнь пакистан солдадууд буудаа. Зугадагшадай зариман алуулһан гү, али шархатаһан, нүгөөдүүлынь гэдэргээ бусаха баатай болоһон байна.

Сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй эдэбхитэдые буудана

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Студентнүүдэй национальна, координационно комитедые хүтэлбэрилэгшэ, негр зоной сүлөөрэлгын түлөө хүдэлөөнэй мэдээжэ ажал ябуулагша Рэп Браун гэгшэ Нью-Йоркын полицитай буудалдаанай үедэ хүндөөр шархатаба. Рэп Брауниие госпиталь абаашаа.

США-дахи негрнүүдэй хүдэлөөндэ хабаададаг эдэбхитэдэй нэгэн болохо Рэп Браун гэгшэ американ засагаархидай зүгһөө хашуулдаг бэлэй.

ПРАВДА БУРЯТИ[...] МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТ[...]

Нэгэдэхи хуудаһанда: Сту[...] нэрэй Бүхэсоюзна следһоо. [...] Л. И. Брежневэй хэлэһэн [...] ТАСС-ай һүүлшын мэдээсэ[...]

Хоёрдохи хуудаһанда: «[...] эрилтэ табилга» — В. Але[...] гай статья. «Һанаа амар [...] һанай урэ» — П. Абро[...] статья. Түрэл орон доторн[...]

Гурбадахи хуудаһанда: [...] дентнэрэй Бүхэсоюзна сле[...] (түгэсхэл).

Дүрбэдэхи хуудаһанда: [...] дакцида ерэһэн бэшэгүүд. [...] саанаһаа.

Сагай уларил

Мүнөөдэр республи[...] торнай үүлэтэйшэг байха. [...] тэ аймагуудаар, Байгал [...] шинг нойтон орохогүй. [...] хойноһоо һулаханаар һал[...] ха. Хоёр градус дула[...] 3 градус хүрэтэр хүй[...] Хойто аймагуудаар 2—7 [...] дус хүйтэн болохо. Улаан[...] дэ һүниндөө 7—9 градус [...] тэн, үдэртөө 0—2 градус [...] лаан болохоор хүлеэгдэ[...]

Октябриин 22—26 [...] нүүдтэ республика [...] үүлэтэйшэг, заримдаа [...] байха. Октябриин 22—25-[...] рим аймагуудта шинг ной[...] орохо, бэшэ үдэрнүүдтэ [...] байха. Баруун хойноһоо [...] кундын 3—7 метр һал[...] һүниндөө 5—10 градус [...] хойто аймагуудаар, Захаа[...] Түнхэнэй, Ахын аймагу[...] 11—16 градус хүйтэн, [...] 1—6 градус дулаан, хойто [...] магуудаар 0—5 градус [...] болохо.

Редакторай орлог[...]
М. Н. НИМАЕВ.

Н-01575 Заказ № [...]